

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 1-363-61.SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Stern Samu Névtelen Jegyzője..

Szerkesztőknek a „Zsidó Élet” legutóbbi száma élén közölt „A legelső precedens” című cikke élénk visszhangot keltett a magyar zsidóságban. Országszerte megdöbbenéssel fogadták a hírt, hogy a pesti hitközség elnöke, felhasználva országos irodai elnöki inkompatibilitása nyújtotta helyzeti előnyeit, a vele harcban álló budai hitközség képviselőtestületi választásának elhalasztására tett előterjesztést, hogy feltartóztassa a törpe kisebbséget alkotó budai fuziósok kikerülhetetlen bukását, — nem törődve azzal, hogy eljárásával rést ütött a felekezeti alkotmányon. Hogy presztizsért mentse, melyet különben is alaposan megtépzott a siogárdi Zöld Márton ny. tábornoknak, a világháború vitéz katonájának hitközségi tisztségeiről történt, feltűnő lemondása körül támadt kavarodás, nyomában az őt legyező sajtó vezérorganumában el-lentámadásba ment át.

Megszólaltatja „a felekezeti élet egyik neves jogásztagját és kérdést intézi hozzá, hogy a hitközségi választásokat elhalasztó kormányrendelet sérti-e a felekezeti autonómiát?” A rangrejtve, névtelenül nyilatkozó „neves jogász” — Stern Samu „Névtelen Jegyzője”, — akinek inkognitóját különben elárulják a Kiegészítő Szabályzat indokolásának, valamint a budai hitközség körlevélére legutóbb szétküldött „Észrevételek”-nek szinte szóról-szóra azonos tételei, természetesen megnyugtató érzésben az elnök urat és olyan választ ad a feladott kérdésre, amilyent az elnök úr kíván. Távol áll tőlünk, hogy kétségbe vonjuk a „neves jogász” komoly jogászi felkészültségét, csak azt sajnáljuk, hogy hozzája

méltatlan pártos érdekek kedvéért szélmalomharca vállalkozott és mindjárt előljárójában olyasmit cáfol, amit mi nem is állítottunk. Egy pereig sem vontuk tudniillik kétségbe a kiadott kormányrendelet törvényességét, ezt többször hangsúlyoztuk is mult cikkünkben: ellenben azt állítottuk, hogy a pesti hitközség és a vele elnöke személyében azonos Országos Iroda helytelen érvekkel informálta az illetékes felügyeleti hatóságot, midőn annak szükség-telen beavatkozását sürgette. Valahogy igen gyanús nekünk Anonymus úrnak ez a lihegő, lázas, mondhatnók: tendenciózus kormányvédelme, holott mi kifejezetten nem a kormányt, hanem az elnök urat tettük felelőssé a rendelet miatt. Mi ez, kérem: csak nem „beugratás”? Nem, nem, ne is méltóztassék rossznéven venni tőlünk: nem kívánczunk be az Önök utájába...

Azt mondja Anonymus úr, hogy a felekezeti autonómia azt jelenti: a felekezet saját ügyeit maga intézi saját szervei által és nem külső hatóságok útján. Teljességgel oszadjuk magunk is ezt a felfogást, de hiszen maga a „neves jogász” is elárulja utóbb, hogy a felekezeti autonómiák nem egyformák. Míg a protestáns egyházaknál az autonómia a magasabb egyházi hatóságokban (egyházme-gye, egyházkerület, konvent) testesül meg, addig nálunk az autonómia magasabb egyházi hatóságok hiányában az egyes hitközségeket illeti, melyek a statutum értelmében egymástól teljesen függetlenek. A hitközségi választásokat elhalasztó rendelet épen az izraelita hitfelekezet autonómiájának egyedüli megtestesítőjére: a hitközségekre, illetve ezek auto-

nómiájára sérelmes, mert meggátolja őket azon alapszabályszerű joguk és kötelességük teljesítésében, hogy a képviselőtestület ciklus lejártával a megbízatását vesztett képviselőtestület helyébe új képviselőtestületet válasszanak. Ez a jog nem is az egyes hitközségeket illeti meg tulajdonképpen, hanem minden egyes választói jogosultsággal bíró hitközségi tagot, akik számára a statutum 18. szakasza és a kormányhatóságok által jóváhagyott alapszabályok biztosítják azt a jogot, hogy az ilőirt 3, ill. 5 éves ciklus lejártával szabad akaratelhatározással megválasszák a hitközség képviselőtestületét. Az „önkormányzat” szó világosan és minden félreértést kizáró módon kifejezi az autonómia lényegét, vagyis azt, hogy valamely testület választóképes tagjai útján önmagát kormányozza. Ez az önkormányzati jog, mely a zsidó hitközségeket megilleti, melyet a rendelet időlegesen igenis felfüggesztett.

A névtelen „neves jogász” arra hivatkozik, hogy akkor, mikor nincsenek megfelelő felekezeti szervek és szabályok, nem lehet szó, az önkormányzat megsértéséről, ha a kormányintézkedést maga a felekezeti, jelen esetben tehát az Országos Iroda kéri. Ez történt volna Anonymus úr szerint a jelen esetben is. Am ez nem egyéb, mint Bodóné esete, mikor a bor árát kérték tőle, mert hiszen nyilvánvaló, hogy a hitközség életét a részletes szabályok irányítják, melyek részben a statutumban, részint az illető hitközség alapszabályaiban jutnak kifejezésre és épen ezek a szabályok írják elő azt, hogy a ciklus lejártával módot kell nyújtani a hívek összességének, akik az önkormány-

zatot reprezentálják, hogy a hitközség legfőbb vezető szervét; a képviselőtestületet megválasszák.

Ami a budai hitközségnek tulajdonított „*nye pozvolim*” álláspontot illeti, ismét a tényeknek tudatos elferdítésével állunk szemben. Mi nem azt mondtuk, hogy csak abban az esetben lett volna indokolt a választások felfüggesztésének kérelmezése, ha minden magyar hitközség kérelmezte volna. Azt állítottuk, hogy a választás felfüggesztése csak az esetben következhetik be, ha *konkrét esetben az illető hitközség az autonómia önkorlátozásaként önmaga kérte volna azt*. De semmi esetre sem volt joga az Országos Iroda elnökének és még kevésbé a budai hitközség önvédelmi harcában vele szembenálló pesti hitközség elnökének szorgalmazni ilyen rendelet kibocsátását.

Ehhez még a községkerületi elnökök tanácsának sem lett volna joga, mert hiszen ez az egyébként illusztris testület nem rendelkezhetik egyes független és önálló hitközségek törvényes, királyilag jóváhagyott statutumon alapuló önkormányzati joga fölött. Így aztán még kevésbé értékelhetjük az Országos Iroda elnökének azt az eljárását, hogy a „Zsidó Élet” cikkének a községkerületi elnökök elmellőzésére vonatkozó reklamációja hatása alatt, utólag igyekezett produkálni az egyes községkerületi elnökök hozzájárulását, akiket voltaképpen megengedhetetlen módon befejezték tényleg elé állított és nyilván *annak kilátásba helyezésével dopingolt az utólagos nyilatkozattételre, hogy a rendelet ígéretet tartalmaz az új Kiegészítő Szabályzatnak 3 hónapon belül való jóváhagyására*. Ha nem méltóztatnának tolatkodásnak venni; bátorkodnánk érdeklődni azoknak a községkerületi elnököknek véleményére, akik nem nyilatkoztak a pesti hitközség lapjában és főképp a községkerületi elnökök nagytekintélyű seniorának, a pécsi községkerület illusztris elnökének nyilatkozatára lennének nagyon kíváncsiak...

Kétségekbe kell vonnunk annak az állításnak helyességét is, hogy már számos precedens lett volna a választások elhalasztására. Nagyon lekötelezne bennünket, a nyilatkozó „neves jogász”, ha egyetlen példát is mondana arra, hogy a minisztérium elhalasztotta volna

na az alapszabályokban előírt kötelező választást.

Hogy mennyire megbénítja a felfüggesztés az egyes hitközségek autonómiáját, illetve igazgatását, legjobban bizonyítja, hogy miután mindennemű választás fel van függesztve, a hitközségekben időközben megüresedett tisztségek sem tölthetők be s így esetleg az előjáróság, az adókievítő bizottságok és egyéb szakbizottságok szaktevékenysége is akadályozva van. Értsük meg jól: *nem „nye pozvolim”-ból hanem mert a pesti hitközség elnöke legalább 3 hónapra el akarta odázni budai fuzós barátainak csúfos vereséget!*

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

A palesztinai zavargások most már végleg befejezetteknek tekinthetők. Az arab terror itt-ott még fellángol ugyan és halálos áldozatokat is követel, de ezek már csak a nagy harenak utórezgései, melyek lassanként szintén elfognak csendesedni. Így a napokban halt bele seibe, melyeket az arab terroristáktól Natania mellett szenvedett, Petach Tikva kórházában Kascher Jizhak 37 éves orosz származású munkás, aki feleséget és két gyermeket hagyott hátra. Vele 92-re emelkedett a zavargások zsidó áldozatainak száma. Az angol hadihajók azonban, melyeket az angol kormány a zavargások folyamán a palesztinai vizekre rendelt, több havi tartózkodás után kifutottak Haifa kikötőjéből és így most már fel lehet állítani a zavargások anyagi mérlegét is. A rombolások által okozott károkon kívül a rendőrség fenntartására áprilistól augusztusig 272.000 font sterlinget, a foglyok adminisztrációjára 133.000 font sterlinget fordított a mandatárus hatalom. Ehez jönnek a 15.000 főnyi angol katonaság eltartásának költségei, melyek még ismeretlenek, de amelyeknek nagyságára következtetni lehet abból a körülményből, hogy a kormányzati kiadások összege augusztus óta átlagban 40 százalékkal lépte túl a bevételek összegét.

A királyi vizsgálóbizottságnak egyelőre még az összeállítása is ismeretlen és Palesztinába érkezésének időpontja fölött sem történt döntés, de a jelek szerint máris bi-

Azt mondja a „neves jogász” újképe végén: „már pedig felekezeti életünkben érvényesülő demokratikus elv azt követeli, hogy a kisebbség alkalmazkodjék a nagy többség akaratához és felfogásához!” Ezzel a színigazsággal tényleg nem lehet vitába szállni. De nem mondaná meg akkor Anonymus úr, vagy legalább nekünk sügna meg bizalmasan: *miért akadályozza tehát a budai törpe fuziós kisebbség hatalmas patrónusa, hogy a budai hitközség 80 százalékát képviselő autonómia-párti választókkal szemben álló „kisebbség alkalmazkodjék a nagy többség akaratához és felfogásához?”...*

zonyos, hogy munkája súlyos akadályokba fog ütközni. A legfőbb arab bizottság kiáltványt intézett az arab lakossághoz, melyben eltiltja a bizottsággal való bármilyen együttműködéstől. Az okát ennek az ellenséges magatartásnak a bizottság abban látja, hogy az angol kormány nem volt hajlandó az araboknak a zsidó bevándorlás beszüntetésére vonatkozó kívánságát teljesíteni.

A német zsidóság helyzetét még egyre újabb intézkedések nehezítik meg. A sonnenburgi városi tanács az országos vásár alkalmával külön helyet jelölt ki a zsidó kereskedők számára, nehogy sátraikat az árja árusok között üssék fel. A zsidó kereskedők erre távolmaradtak a vásárról, amely ily módon — amint a hirt közlő „Charlottenburger Zeitung” elégtétellel állapítja meg — először volt zsidómentes.

A berlini hitközségi választások alkalmából a hitközségi pártok egységes listát terjesztenek a választók elé. A hitközség vezetősége az egységes listát a hitközségi tagokhoz intézett felhívással adja át a nyilvánosságnak, melyben utal a zsidóság súlyos helyzetére, a megoldásra váró életbevágó fontosságú kérdésekre és rámutat arra, hogy ebben a helyzetben felelőtlen eljárás volna a hitközség kebelén belül választási harcot felidézni. A lista minden árnyalatot egyformán képvisel, egyetlen zsidó sem kísérelheti most meg, hogy a másikat majorizálja.

Dr. Hajdu Marcel halála

A magyar politikai és társadalmi valamint a zsidó felekezeti élet egyik legnépszerűbb és legbecsülettebb, igen értékes, sokoldalú és agilis vezetőegyenisége: Dr. Hajdu Marcel ügyvéd, a székesfővárosi törvényhatósági bizottságának évtizedeken át volt irányító tagja, a pesti izr. hitközség volt elnökhelyettese szombaton, a hajnali órákban 65 éves korában elhunyt. Tavasszal alattomos kór támadta meg a szívét, de hatalmas, edzett szervezete akkor ellentállott. Csütörtök este váratlanul szívattak rohanta meg, amelyhez pénteken reggel agyvérzés járult. Eszméletlen állapotban szállították a Zsidó kórházba, ahol anélkül, hogy visszanyerte volna eszméletét, szombatra virradó éjjel 2 órakor meghalt.

Tevékeny, nemes küzdelmekben gazdag, szép élet végére tett pontot a halál. Már az egyetemen felüti közéleti harcokra termett lelkeségével, szónoki készségével és meggyőző dialektikájával. A keresztmozgalmak idején néhány öntudatos zsidó diaktársával, köztük boldogult Baracs Marcellel, tanubizonyosságot tett következetességéről és bátorságáról, legendáshírű párbajai népszerűvé tették nevét és a liberális érzelmű ifjúság vezérei közé emelkedett. Híres vívó volt, a sport egyik feltétlen tekintélye, korrekt úri gondolkodásával, megnyerő megjelenéssel párosult szeretetreméltóságával a szembenállókat is lefegyverezte. Mint ügyvéd is kitűnt, hosszú éveken át tagja volt a Budapesti Ügyvédi Kamara választmányának. A politikában Vázsonyi Vilmos oldalán állott, akinek egyik legtekintélyesebb alvezére volt a fővárosi törvényhatósági bizottságában és körülrajongott vezére a józsefvárosi demokratáknak, akik az 1931. évi képviselőválasztáson be akarták küldeni a parlamentbe. Intenzív szerepet vállalt a sportéletben is, ő vezetett győzelmes vívóinkat a stockholmi olimpiaszra. Művészrajongó volt, a „Fészek”-ben tömörült művészek meghitt barátja. Érdemes munkásságot fejtett ki az utolsó éveken a Beszkárt igazgatóságában is.

A pesti zsidóság érdekében önfeláldozó tevékenységet fejtett ki. 30 éve került be a pesti hitközség képviselőtestületébe. 1918-ban, a nagy összeomlás után, amidőn Lederer Sándor zászlót bontott, a józsefvárosi zsidók élén csatlakozott a „Vissza a zsidósághoz!” akciójához. A pesti templomkörzetek megalkotásakor a VIII. templomkörzet elnöke lett, néhány évvel utóbb a pesti hitközség szertartási elöljárója, majd Kaszab Aladár elnöksége alatt alelnöke. Rengeteg alkotás jelzi a pesti hitközségben fáradhatatlan tevékenységét, a józsefvárosi körzeti templomot is ő építette fel néhány buzgó társával a saját erejükből.

Vasárnap délbent temették mintegy másfélezernyi résztvevő jelenlétében a rákoskeresztúri zsidó temető díszsírhelyére. A pesti hitközség és a chevra egész elöljáró-

ALBA KÓKUSZSIR

100 százaléig édes kókuszdióból készül,
a budapesti orthodox rabbiság felügyelete alatt

Sütemények, torták, halfélék, barcheszek
pompás ízét, jól sikerült elkészítését
biztosítja.

1/4 kg-os kocka ára 60 fillér.

ALBUS gyártnmány

sága, a hivek és barátok hosszú sora. A székesfővárosi polgármestere táviratilag adott hangot a hivatalos Budapest részvétnének. A Beszkárt nagy küldöttséggel képviseltette magát végbíztességén, élén Usetty Béla orsz. képviselő, igazgatósági elnökkel. A Nemzeti Demokratapárt küldöttségét dr. Vázsonyi János orsz. képviselő vezette. A „Fészek”, számos sport- és társadalmi egyesület is elküldte képviselőit.

Abrahámsohn Manó főként megrázó erejű éneke vezette be a szertartást. Dr. Hevesi Simon pesti vezető-főrabbi megkapó szónoki

lendülettel adott hangot a felekezeti veszteségének. Dr. Glücksthal Samu hitk. elnökhelyettes a pesti hitközség elöljárósága nevében méltatta Hajdu Marcel érdemes felekezeti tevékenységét. Dr. Vázsonyi János orsz. képviselő zokogásba fuló szavakkal idézte fel Vázsonyi Vilmos szeretet alvezérének és Vázsonyi fia mellett hűséggel kitartó barátának emlékét. Dr. Ács Jenő kamarai titkár a Budapesti Ügyvédi Kamara, Gyenes Lajos a „Fészek” és Dr. Tóth Péter székesfővárosi tiszti ügyész a régi vívók utolsó üdvözlését tolmácsolta.

Igy képzeled el a pesti hitközség a gazdasági együttműködést „Papirrongynak tekinti Pest a megállapodást” — állapította meg a kőbányai hitközség közgyűlése

Azoknak a jóhiszemű idealistáknak, akik Buda és Pest fuziók harcaiban azon az állásponton vannak, hogy ha a fuzió nem is, de legalább a gazdasági együttműködést meg kellene kísérelni a két hitközség között, csattanó bizonyítékkal szolgál ennek az együttműködésnek mineműségére vonatkozóan az a harc, mely a kőbányai hitközség tagjait most már csaknem teljes számmal egy táborba sorakoztatta a pesti hitközség ellen. Ismeretes, hogy a kőbányai hitközség két éve belement a gazdasági együttműködésbe a pesti hitközséggel. Ezt az engedékenységet csakhamar keservesen meg kellett bánnia, mert Pest vállalt kötelezettségeinek a legtávolabbról sem tett eleget és oly módon nehezedett rá diktatóri hajlamaival a kőbányai hitközségre, hogy az úgyszólván Pestnek egy körzetévé vált minden önállósági lehetősége nélkül. Ez az állapot eredményezte azt, hogy a pesti kancellária rémuralmával szemben egyre intenzívebb mértékben nyilvánult

meg az elégedetlenség a kőbányai hitközség tagjai között. Ennek kényszerítő hatása alatt a kőbányai hitközség elöljárósága november 15-ikére rendkívül közgyűlésre hívta össze a képviselőtestületét, azzal a céllal, hogy a közgyűléstől kérjen utasítást a pesti hitközséggel szemben az adott helyzetben tanúsítandó magatartás tekintetében.

László Gyula elnök nyitotta meg a közgyűlést, s bemutatta a Pesti Izr. Hitközség által készített zárszámadást, megható szavakkal emlékeztet meg azokról a képviselőtestületi tagokról, akik a legutóbbi közgyűlés óta eltávoztak az élők sorából. Dr. Róth Sándor meglepő szavakkal emlékeztetett meg a hitközség lelkipástoráról, dr. Kálmán Ödön főrabbról, abból az alkalmából, hogy betöltötte ötvenedik életévét és a Rabbiképző Intézet tanárává nevezték ki.

Ezután dr. Székely Soma jogügyi elöljáró terjesztette elő az elöljáróság jelentését a pesti izr. hitközséggel való gazdasági együtt-

működés akadályairól. Amikor a jelenlegi elöljáróság mandátumát átvette két irányú megállapodás létesült az elöljáróság tagjai között. Az egyik arra vonatkozott, hogy a pesti hitközséggel kötött gazdasági együttműködési megállapodás minden pontját a leghzagtalanabbul be fogja tartani, másrészt, hogy a hitközség autonómiájának helyreállításához szükséges intézkedéseket meg fogják tenni.

A együttműködés zavartalanságának útjába azonban a pesti hitközség számtalan akadályt gördített az első pillanattól kezdve.

A megkötött megállapodást Pest nem kezelte abban a szellemben, amint az megkötöttet. Kőbánya elöljárósága számtalan alkalommal közölte Pest elöljáróságával azt az álláspontját, hogy a maga részéről a megállapodást a legminuciózusabb pontossággal be akarja tartani, de megkívánja, hogy a másik részről is tartsák be. Hasztalan fordultak a pesti hitközség főtítkárához, majd amikor ez nem járt sikerrel az elnökhöz, itt azt a megdöbbentő megállapítást kellett a sérelmek orvoslása helyett hallaniok, hogy „a kőbányai hitközség előző elöljárósága, mely a megállapodást megkötötte megtevesztette a pesti hitközséget”, ennek következtében ez a megállapodás rossz és

Kőbánya nyugodjék bele abba, hogy most vagyombukottként kezelik és ebben a szellemben foganatosított intézkedések az ő javát szolgálják.

— Ha ebbe — mondotta emelkedett hangon az elöljáró — Kőbánya belenyugodna, ez egyenlő lenne az öngyilkossággal. Ettől eltökéltebben vissza kell utasítani azt az insznuációt, mintha a pesti hitközséget bárki is megtevesztette volna.

Ezután dr. Székely elöljáró egy másutat sorolta fel azokat a nagyobb sérelmeket, melyekben a kőbányai hitközség a gazdasági együttműködési megállapodás legflagrantsabb megsértését látja.

A hitközség Irodai alkalmazottját, akinek a megállapodás szerint a hitközség rendelkezésére kellene állnia, a pesti kancellária fizetésének megvonásával való fenyegetéssel arra kényszerítette, hogy a pesti hitközség irodájában dolgozzék és csak délután álljon két óra tartamára a kőbányai hitközség rendelkezésére. A kítűzött

kultúrdélután anyagi eszközeinek rendelkezésére bocsátását megállapodásellenesen megtagadta és csak erőlyes fellépésre folyosította részben, úgy, hogy még ma is tartozik egy részével. A hitközségi értesítő kiadását, mely 240 pengővel felel a költségvetésben, mint feleslegest, megtagadta.

Nem kevésbé jellemző Pest felfogására a hittantanítók ügye. Az történt ezen a téren, hogy Pest osztályokat vont össze hittantanítási szempontból, az órák számát leszállította és ezzel a hittanítás nivóját gyengítette. 360 P. volt felvéve a költségvetésbe ösztöndíjakra és könyvjutalmakra, ezzel szemben Pest kiutalt harminc iskola részére hat ajándékkönyvet 10 pengő értékben!

— Megállapodásellenesen emelte Pest nagymértékben az adókat és az összehasonlító adatok kiszolgáltatását megtagadta.

A legsúlyosabb sérelme a kőbányai hitközségnek a templom tatarozásának kérdése. A választások előtt Eppler Sándor, a pesti kancellaria vezetője levelet intézett dr. Farkas Zoltán választási elnökhöz, melyben rámutatott arra, hogy a kőbányai hitközség temploma és iskolája oly állapotban van, hogy annak tatarozása elkerülhetetlen. Ennek ellenére hasztalan sürgette a hitközség 4-5 ízben a tatarozás foganatosítását, minden erre vonatkozó kérelem és levélváltás eredménytelen maradt. Pest egyszerre felfedezte, hogy csak kismérvű javításokra van szükség és csak ezt végeztette el, sőt,

amikor a X. kerületi elöljáróság kötelezte a kőbányai hitközséget a templom-renoválás foganatosítására, tekintettel arra, hogy a templom állapotát életveszélyesnek látta, Pest, ahelyett, hogy most már eleget tett volna vállalt kötelezettségének, a kőbányai hitközség hozzájárulása nélkül, de Kőbánya nevében megellegezte az elöljáróság határozatát a Közmunkatanácshoz, mely azonban helybenhagyta az elöljáróság határozatát.

Igy Kőbánya abban a veszélyben forog, hogy ha Pest tovább is vonakodik kötelességének eleget tenni meg fogják büntetni. Tette ezt Pest annak ellenére, hogy a megállapodás szerint tartozik a szükséges tatarozást és karbantartást évente elvégeztetni.

Szerepel még a sérelmek listáján a népkonyha megnyitásának megtagadása.

arra való hivatkozással, hogy „a többi körzet” népkonyháját is csak november végén nyitják meg és szerepel

a cedókópénzek önkényes kezelése is.

Mindezek alapján a kőbányai hitközség elöljárósága elengedhetetlen kötelességének tartja, hogy

a hitközség autonómiáját és létérdekeit veszélyeztető intézkedésekkel szemben a közgyűléshez forduljon és utasítást kérjen a további teendőkre.

Egy év alatt a kőbányai elöljáróság szünet nélkül a békés együttműködés lehetővé tételén működött, de minden ilyenirányú törekvése hajótörést szenvedett Pest magatartásán. Márpedig

Kőbánya nem tűrheti, hogy korábbi elöljáróságát megtevesztéssel vádolják, a vele kötött szerződést pedig papirrongynak tekintsék.

Ezért határozati javaslatban kéri, hogy a közgyűlés szegesse le és vegye tudomásul a jelentésben foglalt sérelmeket és utasítsa az elöljáróságot, hogy

forduljon a VI. községkerületi bírósághoz jogorvoslásért.

Dr. Székely Soma elöljáró nagy tetszéssel fogadott beszéde után az elnök a maga részéről is megállapította, hogy itt

a szerződészegések egész halmaza forog fenn.

majd átadta a szót Gellért Jakab képviselőtestületi tagnak, aki indítványt terjesztett elő, melyben kéri a közgyűlést, utasítsa az elnökséget, hogy

tegyen elfogultsági indítványt a VI. községkerületi bíróság ellen, miután a VI. községkerületnek ugyanaz az elnöke, mint a pesti hitközségnek.

A panasz tárgyalására így kérelmezze az elöljáróság a pécsi vagy szegedi felekezeti vagy polgári bíróságot.

A közgyűlés további során dr. Róth Sándor tett indítványt, hogy egyelőre a közgyűlés csak a kétségtelenül fennforgó sérelmeket állapítsa meg, de ne tegye meg a tervbevitelt intézkedéseket. Elvégre

volt idő, amikor Pest nagy mértékben volt Kőbánya segítségére,

igy Léderer Sándor idejében. (Közbeiktatások: Akkor igen, de nem Stern Samu idejében!)

Né vágják el tehát a békés kiegyezés útját. A közgyűlés küldjön ki egy bizottságot, mely vegye fel az érintkezést a pesti hitközséggel és csak akkor nyuljon az ultima rációhoz, ha a lefolytatandó tárgyalások nem vezetnének eredményre és a sérelmek nem orvosolhatnának.

Dr. Ehrnthal Aladár ügyvéd cáfolta meg most hatásos érvekkel dr. Róth Sándor egyes állításait,

majd dr. Székely előljáró, Gellért Jakab és László Gyula elnök felszólalása után határozati javaslatként fogadták el azt a közvetítő indítványt, mely szerint

a közgyűlés 10 tagú bizottságot küld ki a pesti hitközséggel való tárgyalások lefolytatására

és ez a bizottság a 30 napon belül összehívandó közgyűlésnek tartozik jelentést tenni tárgyalásai eredményéről, melyek ha nem járnának eredménnyel, sor kerül a tervbe vett intézkedésekre.

Miért mondtam le?

Irtó: síógárdi Zöld Márton

Az „Egyenlőség” legutóbbi számában Braun Vilmos úr a „Zsidó Élet”-ben megjelent cikkemmel kapcsolatban a VIII. kerületi templomkörzeti elnökségről történt lemondásommal foglalkozik.

Hogy körzeti elnökségem mi-kép ítélendő meg azt nem bocsáthatom egyedül Braun úr elbírálása alá, annál kevésbé, mert lemondásom óta a körzet legjobb nevű és híré jelenlegi és volt vezetőtényezői részéről a szeretet és nagrabecsülés nyilvánításai jutottak el hozzám. Legutóbb köztiszteletnek örvendő közvetlen elődöm: Weisz Márk úr is, aki rövid megszakitással 45 évig állott a józsefvárosi zsidóság élén, őszinte sajnálkozásának adott kifejezést

lemondásom fölött és a körzeti zsidóság veszteségének tartja a körzet éléről való kényszerű távozásomat.

Ami pedig azt illeti, hogy fiam miatt mondtam volna le, ezzel igazán nem kell foglalkoznom, mert fiam — aki végre is nagykorú — volt az, aki nem akart a hitközség szolgálatában megmaradni, minthogy ügyvédi gyakorlatot kíván folytatni. Ezzel tehát az én lemondásom semmiféle összefüggésben ni nesen.

Hogy miért mondtam le, azt megirtam a „Zsidó Élet” mult számában. Nincs abból mit elvennem és nincs mit hozzátennem. Senki sem vindikálhatja magának, hogy jobban tudja lemondásom okát, mint én...

Zöld Márton cikke körül

A „Zsidó Élet” mult számában jelent meg síógárdi Zöld Márton cikke, amely az egész felekezeti közéletben, annak minden rétegében és árnyalatában élénk feltűnést keltett. Minden cícomá nélkül, az igazság és a meggyőződés legegyszerűbb színeivel vázolt fel előttünk egy képet felekezetünk hatalmi forogtagából és mutatott be egy darabot a Sip-utca világából.

A cikk hallatlanul megdöbbentő hatása érthető és érthető a sip-utcai kancellária megrökönyödése is, hiszen éppen Zöld Márton hősi személye, általánosan tisztelt és szeretett alakja volt az, akinek a hozzájuk és közéjük-tartozásával nem tudtak eleget kérkedni, akit mindig odaállítottak soraik élére, abban a hiszemben, hogy a mellét díszítő gyönyörű hősi dekoráció fénye és ragyogása az ő diszük és

érdemük is. Parádéikon szerették őt és hős bajtársait díszül felhasználni. A háborút végigharcolt hős zsidó katonatiszteknek nem adták meg a hitközségi választói jogot, még reklamáció után sem, de parádés alkalmakkor szabad volt nekik katonai díszbe öltözve és gazdagon feldekorálva síógárdi Zöld Márton tábornokkal élükön megjelenni, hogy ezzel a hős magyar zsidóval és katonatársaival dicsekedhessenek, kérkedhessenek.

A cikknek valóban felrázó ereje és hatása éppen azért volt rendkívüli, mert mindenki tudja róla,

hogy az utóbbi években sokat foglalkozott a felekezeti léttel és bőven volt alkalma a sip-utcai kormányzás legbelsőbb titkait is megismerni. Legutoljára a VIII. templomkörzet élén állott. Amikor ő került oda, mindenki örömmel látta, hogy útban a pacifikáció. A körzet élére ebben a szellemben működő új vezetőséget akart maga mellé kiküldetni. A kancelláriai Egyakarat nyers önkényeskedésén azonban megtört minden jószándékú kísérlete. Jelöltjeit ismételtelen visszavetették. Akaratával és becsületével, zsidó-szellemű törekvéseivel azonban az Egyakarat egy budai orvos-ügy révén ismert józsefvárosi helytartója jutott döntő szerephez a körületben.

Elkedvetlenedett, sőt elkeseredett. Megdöbbenve látta, hogy a kerület régi konzervatív vallási hagyományokon nevelkedett tényezői közül Weisz Márk díszelnök, dr. Körmöczy Zoltán volt elnökhelyettes, Zimmermann Dezső alelnök, dr. Riegler Bernát, dr. Weinberger Lipót, Kohn Sámuel volt előljárók, és még sokan, akik mind boldogan dolgoztak volna vele együtt, hogy szorulnak háttérbe és hogyan jutnak vezető szerepekhez olyanok is, akik évek óta nem néztek a körzeti templom tájára, akiknek gyermekei ma már más felekezetek templomaiban imádkoznak, vagy akik — nem is olyan régen — „hirtelen felindulásban” bejelentették maguk is zsidó felekezetből való kilépésüket. Zöld Márton — mint jó zsidó és mint szociális érzéssel telített lélek, legfontosabb feladatai egyikének tekintette templomkörzete zsidó szegényeinek felkarolását, megsegítését. Ebben is elgáncsolták. De legjobban az keserítette el, amikor látnia kellett, hogy a körzet belső harca odáig fajult, hogy már *hamis tanuk felhajtásától sem riadnak vissza (közjegyzői okirat van róla)!* csak hogy a körzet egyik érdemes volt előljáróját (mint a hitközség főtitkára mentesül felhozta: „magánügyből kifolyólag”) elgáncsolják. Ekkor betelt a pohár. Lemonlott és lemondását a lapunkban megjelent cikkben okolta meg.

Nosza, felrajzolt a sip-utcai méhraj! Egyszerre már nem volt az

JUBADONT

orth. kóser fogkrém

Kérje mindenütt!

orth. kóser süteport

A budapesti orth. hitközség rabbiságának felügyelete alatt készülnek.
Gyártja: FELES ISTVANNÉ Budapest, VII., Rottenbiller utca 8.

a hős, az a nagyszerű ember és katonája az ő szemekben, megszünt nekik az ű vezéri elhivatottsága, munkája csak „pepecselés” lett és a felekezeti életben való szerepváltozása és utóbb erről való lemondása szerintük csak — érdekből történt. A Sip-utca azzal a tendenciós cikkel, mely alá a józsefvárosi zsidóság békéjének megbontásában nagy praxissal bíró egyén nevét írták, úgy akarja Zöld Márton lemondását beállítani, mintha az nem az általa felhozott rendkívül súlyos erkölcsi okokból, hanem esaládi érzékenységében való megbántottságából történt volna. A Sip-utca ezzel a cikkel ismét csak a saját erkölcsi felfogásáról tett tanubizonyosságot. A cikk aláírójáról tudjuk, hogy annak idején már „kiszekirozott” egy elnököt a józsefvárosi templomkörzetből, hogy aztán — mikor ez sikerült neki — dieshimnuszt zengjen hozzá és „csebecmőnek érezze magát Weisz Márk elnök nagy képességeivel és tekintélyével szemben”. Ha így folytatja: nem egészen fair konkurenciát csinál Voronoff professzornak. Mindenesetre szomorú felekezeti közéletünket jellemzi, hogy ilyen hangnemben lehet írni Zöld Mártonról: hogy a cikkíró most „kilép rezerváltóságából” (pont erre az alkalomra „rezerváltatta” magát!), hogy a lemondott elnök „nem illetékes annak megállapítására hogy személy szerint kik alkalmasak arra, hogy a körzeti munkában résztvegyenek” (Hasehlnak legyen egy zsebkése!) és így tovább és végezetül jön a szenzáció: leleplezi az u. n. *fiú-komplexumot*. Mi nem is neki válaszolunk, hanem magától a Sip-utcától kérdezzük: miért nem szabad egy siogárdi Zöld Mártonnak, vagy akárki másnak az apai érzését észrevenni, bár egészen bizonyos, hogy ha észre is vette, nem engedte urrá lenni magán, amikor a sip-utcai hivatalokban, illetve felekezeti érdekeltségben ott látni például az Egy-akarathat testvéreit és még nem is egy ijsa-fiját!

Siogárdi Zöld Márton puritánsága, emberi és zsidó kvalitásai mögött messz-messze eltörpülnek a Sip-utcai adminisztráció nagyságainak hatalmi tébolyban fogant és ravaszkodásokban kivirult kvalitásai és reméljük, hogy Zöld Márton kiállása erőteljes lépést jelent előre a magyar zsidóság tisztánlátásának térhódításában.

Intimitások

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Olvasta Ön az „Egyenlőség” november 5-iki számát? Én olvastam, mert minden budainak beküldték postán. Eből a lapból, melyet inkább förmedvénynek lehet nevezni, megtudtam és megtudta az egész világ, hogy az egész ország Buda ellen van, mely megdöglő elutasít magát olyan gazdag kérés, mint a Sip-utcai hitközségi elnök úr. Az „Egyenlőség” ezt az eljárást „kútmérgezésnek” nevezi, a lap egy másik cikkében pedig elmeséli, hogy az úgynevezett együttműködési párt vezéreinek névsorából mindenki láthatja, „hogy egy kisdéd csoport (már t. i. az autonómiát védő párt) Budán hamis jelszavakkal, hamis híresztelésekkel, hamis beállításokkal, bűnös kútmérgezést végez felekezetünk érdekében.” Ilyet leírni is egész Budapestben csak egy ember képes. Szemrebbenés nélkül beszél kisdéd csoportról (az autonómiát védőkről), holott jól tudja, hogy a budai hitközség közgyűlésein az utolsó években megejtett szavazások szerint az autonómisták a képviselőtestületnek több, mint 80 százalékát teszik.

A balparton persze csupa ártatlan bányák vannak, akik a világgért sem pocskolják a nehéz tízezreket a budai választók „helytelen” nézetének megjavítására, a Sip-utca csak békét és meg egyezést akar és vakmerő fráter az, aki azt meri állítani, hogy a „budai bevételekre pályáznak. Az együttműködő vezérkarban van néhány jóhiszemű úr, de még többen vannak olyanok, akik egyszerűen liferálni akarják Budát a pesti koncernnek. A jóhiszeműek azt vélik, hogy ők csak egy ici-pici ártatlan együttműködést akarnak játszani, hogy Budát boldoggá tegyék. Miért nem kérdezik meg a kőbányaiakat és miért nem esik szó Óbuda meghódításáról? A felsorolt együttműködő vezetők mindegyikének nevével meg van mondva az illetőnek előkelő társadalmi állása és nagy érdemei. Ha ezeknek tetszik Buda önállóságának megszüntetése, akkor a budai zsidó hittestvérek ezreinek kötelessége ezt tisztelettel fogadni és alázattal meghajolni a Sip-utca egyeduralma előtt.

Akad a névsorban olyan is, aki két év előtt lelkes híve volt Buda autonómiájának és erről a következőképpen zengett egy nyomtatott körlevélben: „Ellene vagyok az unifikációnak és én minden tehetséggel és akaratommal küzdeni fogok az ellen, hogy Pest és Buda unifikáltassék. Meggyőződésből teszem én ezt. Nem konzervativizmusból teszem meg ezen állítástomat és ezen megállapítástom sem konzervativizmus-

ból folyik, hanem folyik a léleknek egy bizonyos tünetéből, mely szerint minden egyes lélek önállóságra törekszik, egyedül kívánja leélni az életét. Minden társulási viszonynál, minden társulási érintkezésnél bizonyos függetlenségtől szabadul meg, illetőleg tartatik vissza a lélek és mert független kíván lenni minden lélek, azért, ha ez a függetlensége megvan és ha ezen függetlenség még bizonyos áldozatokkal is jár, ezt a függetlenséget szerény véleményem szerint feladni nem kell és nem szükséges. Ebből indulok ki akkor, amikor ellenzem az unifikációt, nem bírom feladni az önállóságomat, lehet, hogy az életpályám maga is arra tanított engem és miután nem látom szükségességét annak, általános érdekből sem, azért nem tudom feladni ezt a függetlenségemet.”

Ha nem „kútmérgezés”, elárulom, hogy ez a konzekvens férfiú dr. László Áron budai ügyvéd, illetve, mint az „Egyenlőség” szükségesnek tartja a viszonyokat nem ismerőkkel tudatni: „Buda egyik legtekintélyesebb ügyvédje” — Egy másik ugyancsak következetes vezérfehérja a budai „együttműködőknek” Bíró Lajos ügyvéd úr, aki ugyancsak két év előtt még a következőképpen szónokolt ugyanabban a nyomtatott körlevélben: „A zsidó vallással egykorú japánok és kínaiaknál a legfőbb erény az ösök tisztelete, képesek ezek magukon még ma is, ha ösük hírnevén csorba esik, harakirit elkövetni, a zsidók legalábbis a kultúra oly fokán állanak, mint ezek és épp ezért csodálatos, hogy akadnak egyesek, akik harakirit akarnak az ősi budai izr. hitközségen elkövetni, ahelyett, hogy a kivégzés helyett módot és eszközt keresnének a hitközség önállóságának megvédésére, tekintélye emelésére, ahelyett, hogy hozzánk csatlakozva az autonómia jelszavával ékesített zászlót igekeznének, mint e hitközség gyermekei diadalra segíteni.” Két hónappal később, 1934. szeptember havában Bíró Lajos ügyvédet annyira lelkesítette a budai hitközség autonómiája, hogy még egy külön röpiratot is adott ki, melyben részletesen cáfolja az unifikációsok érveit.

Most ez a két úr intézi reggeltől estig lelkesen és önzetlenül a fúziósok választási irodájának kortes munkáját. És még mondja valaki, hogy a „szent ügynek” nincsenek önfelelőző éharcosai!

Szerkesztő Úr becsánatát kérve az alkalmatlankodásért és soraim szives közlését előre is megköszönve vagyok köszönetes tisztelettel
Jobbpartí Izrael

Sorozatosan vesztí el a Pesti Izr. Hitközség a nyugdíjpereket

Mult számunkban már beszámoltunk arról a perlavináról, melyet a Pesti Izr. Hitközség ellen indítottak azok a nyugdíjas és aktív alkalmazottak, akiket a hitközségi pénzkezelés találekonyága meg akart fosztani különböző szanalási rendeletekre való hivatkozással részben súlyos munkával megszolgált fizetésük egy részétől, részben egy élet hűségese kötelesegteljesítésével kiérdemelt nyugdíjuktól. Megírtuk, hogy az alkalmazottak pereit dr. Hoffmann Dezső ügyvéd, az alkalmazottak jogi képviselője egészen a Kuriáig vitte fel, mely a hitközség pergátló kifogásával szemben kimondotta, hogy a perek a rendes bíróság hatáskörébe tartoznak.

A Kuria az első peresoportban a hitoktatóktól jogtalanul visszatartott nyugdíjak visszatérítése tekintében döntött, még pedig — említettük — a pergátló kifogások keretében. Kimondotta a Kuria ítéletében, hogy a levont összegek visszatérítése iránti jogvita felett a döntés a kir. bíróságok hatáskörébe tartozik. Kimondotta pedig azért, mert a Kuria megállapítása szerint a pesti hitközségre és nyugdíjpénztárára egyáltalán nem vonatkoznak azok a kormányrendeletek, melyekre való hivatkozással és alapján a hitközség a tényleges szolgálatban levő tisztviselők fizetését és a nyugdíjasok nyugdíját leszállította. Ezzel az alaki döntéssel eldöntötte a jogvita érdemi részét is. Mert ha a hitközségnek nincsen joga a rendeletek alapján fizetést és nyugdíjat leszállítani, akkor nincsen joga a rendeletek alapján magát a rendes bíróságok hatásköre alól kivonni és törvénytörően vitatni, hogy ily esetekben az itélkezés a közigazgatásnak, a községerületi bíróságnak, vagy a döntőbizottságnak hatáskörébe tartozik.

A tanítók nyugdíjának levonása miatt indított peresoportban nagyon reménykedett a pesti hitközség az irányban, hogy a Kuria javára fog dönteni. 1936. október 7-én kihirdetett ítéletében azonban megint azt mondotta ki a Kuria, hogy a tanítóktól levont nyugdíjak miatt és azok visszafizetése iránt a nyugdíjpénztár ellen indított perek ugyanez a kir. bíróságok hatáskörébe tartoznak.

Időközben a budapesti kir. törvényszék úgy a hitoktatók, mint a tanítók javára már végítéleteket

hozott és feltétlenül kötelezte a nyugdíjpénztárt, hogy az 1931. október 1. óta levont nyugdíjrészleteket azok kamataival együtt a nyugdíjasoknak fizesse meg.

Most folyamatban van még a polgári iskolai tanítók, gyógypedagógiai tanítók és a tamárok nyugdíj vitáinak csoportja. Ezek a nyugdíjasok bíznak abban, hogy most már a tisztult jogi helyzetben a kir. bíróságok rájuk nézve is meg fogják állapítani saját hatáskörüket és az ő javukra is meg fogják

hozni a marasztaló ítéleteket.

Aki pedig csak egy pillantást vet a pesti hitközség 1935. évi zárszámadásába, megállapíthatja, milyen jogosan hivatkozik a hitközség a fizetés és nyugdíjesökkenések alkalmával a gazdasági viszonyokra.

A zárszámadás szerint a szűkségleti előirányzat az 1935. évre 3.789.689.— pengő volt, amivel szemben ennek az évnek teljes bevétele 4.134.421.86 pengőre rugott. Tehát cca 350.000 pengővel volt több a hitközség bevétele, mint amennyire számított. Hol van itt a pénzügyi helyzet rosszabbodása? És leszállították ezen a címen a maceszjutalékokat is?...

Stern Samu és a frontharcosok

Irtá: Hámos Gyua ny. százados.

Az utóbbi időben gyakran találkoznak a frontharcosok és Stern Samuék. Ezen találkozásokon hol a frontharcosok mondanak köszönetet a pesti hitközségnek azért, hogy megértő szeretetet tanúsítanak irántuk, hol Stern Samu jelenti ki, hogy úgy ő, mint a hitközség, hálával tartozik a frontharcosoknak.

Feltesszük azonban a kérdést: van-e helye ennek a kölcsönös vállveregetésnek? Indokolt-e, hogy a frontharcosok „hálások” a pesti izr. hitközség vezetőségének és ha igen, miért? És viszont másrésztől a hitközség vezetősége miért manővrozik a frontharcosokkal és miért használja ki őket saját politikájá-

nak alátámasztására?!

A frontharcosok egyeteme nincs hálára kötelezve a Pesti Izr. Hitközség iránt, mert eddig nem tett értük semmit. Végigtanulmányoztuk Stern Samu elnökségének hatéves működéséről mult évben nyilvánosság elé kürtölt beszámolóját, ahol rengeteg negatívumot, de annál kevesebb pozitívumot találtunk és magáról a frontharcoskérdésről egy árva szót sem. Olvastunk azonban egy fontos kijelentést, mely a választójog megreformálásáról és annak kiterjesztéséről szól. Ha olyan kiterjesztést gondol Stern elnök úr, hogy az 1931. évi hitközségi választásra összeállított szavazók névjegyzékében felvett 14.902 szavazó helyett az 1936. évi választói névjegyzékbe már csak 13.000 választót vehetett fel, akkor ezt a kijelentést is oly ígéretnek vehetjük, melyben nem lesz köszönet.

Ha olyan nagyon szívügye Stern Samunak a frontharcosédek, elég ideje és alkalma lett volna az 1934. augusztus hóban a VI. izr. községerülethez terjesztett beadványban foglaltakból megvalósítani azt az indítványt, mely a frontharcosoknak szavazati jogot követelt. Úgy látszik, nem érti meg sem a VI. izr. községerületnek, sem a pesti izr. hitközségnek elnöke a frontharcosok nagy áldozatát, melynek következményeit ma is viselik, nem ismeri és nem méltányolja az értékes szolgálatot, melyet a frontharcosok a haza és felekezetük érdekében teljesítettek.

A pesti hitközség eddig azt a minimális jogot sem adta meg a frontharcosoknak, hogy szavazati

67-ik M. kir. Államsorsjáték
Főnyeremény **40.000 ar. P**
17.000 nyeremény 250.000 ar. pengő értékben

Nyeremények:

20.000 ar. P 10.000 ar. P
2-szer 5.000 ar. P 4-szer 2.500 ar. P
6-szor 2.000 ar. P 10-szer 1.000 ar. P
s még számos nagy és kisebb nyeremény, melyeket mind készpénzben fizetnek ki.

Húzás december 4-én.

Sorsjegy árak:

Egész ar. P 3.—. Fél ar. P 1.50

Kapható az osztálysorsjegy főárusítóknál, valamint az összes dohánypótdésdékben. Postai rendeléseket a pénz előzetes beküldése után azonnal teljesít a Székesfővárosi M. kir. Pénzügyigazgatóság, V., Szalay-utca 10.

jogosultsággal bírjanak. Nem fel-tételezünk a hitközség vezetőségéről annyi tájékoztatottságot vagy naiv-ságot, hogy ebben szándékosság ne lenne. Ha a hitközség vezetősége ar-ra való hivatkozással nem adta meg eddig a szavazati jogot, hogy nin-csenek alapszabályszerűen bekebe-lezve, erre csak az a választunk, hogy a világháborúban résztvett fiatalok, akik időközben meglett, sőt élemedett koru embereké let-tek, nem tudják, mi az a bekebele-zés. Itt eláruljuk nekik: a bekebe-lezés, a hitközségnek egyik — mi-után ingyen nem csinál semmit — jövedelmi forrása, melyből például 1933-ban 5,646.12 P folyt be. De el-áruljuk a frontharcosoknak azt is, hogy a hitközségi alapszabályokban lefektetett bekebelezési korlátozások törvényellenesek s a fent említett, a hitközségi vezetőségre vonatkoz-tatott tájékoztatatlanság vagy naivság megdől, mert természetesen a min-denkori vezetőségnek érdekében áll a szavazati joggal bírók számát szűkíteni, nem pedig kiterjeszteni. A hitközség vezetősége a törvényt egyszerűen megkerülte, mikor a be-kebelezés figyelembevételével össze-állított szavazati lista alapján tar-totta meg többek között a márciusi választást is.

Idézzük ime a vonatkozó minisz-teri rendeletet: „Az 1888 évi 1191. eln. sz. a. kelt Vallás és Közokta-tásügyi miniszteri körrendelet 5 §-ának 2. bek. értelmében, nemkü-lönben az 1895 évi XLIII. t. c. 2§-ával az izraelita vallásuakra is ki-terjesztett 1868 évi LIII. t. c. 20 §-a szerint is a hitközségi tagság az ottlakástól és nem a bekebelezéstől függ, ellenfogyva a hitközségi tag-ság, illetőleg a választói jogosultság (ez utóbbi csak abban az esetben, ha az illető magyar állampolgár) semmiféle bekebelezési díjtól, ille-tőleg a hitközségi előljáróság által történő külön felvételtől függővé nem tehető, még akkor sem, ha a hitközség hivatali elődeim által jó-váhagyott oly alapszabályok birto-kában van is, mely alapszabályok a hitközségi tagságot a fennálló törvényes rendelkezésekkel szemben bizonyos bekebelezési díjtól, ille-tőleg külön felvételtől tenné is füg-gővé. Mert az alapszabályok, ha azok miniszterileg jóváhagyattak is, semmiféle olyan intézkedéseket nem tartalmazhatnak, melyek a törvényekkel ellenkeznek. Ha az alapszabályok ily ellentétes rendel-kezéseket tartalmaznak, úgy azok önmagukban semmisek.”

Nem tételezzük fel a hitközség vezetőségéről, mely jogügyi irodá-vál és kiváló jogászokkal rendelke-zik, hogy az idézett alaptörvényt ne ismerte volna s annál súlyosabban nehezedik ez a jogfosztás a hitköz-ségre, mert tagjaitól súlyos kötele-zettségeket követel, de a tagok tiz-ezreit megfosztja a törvényes jogok gyakorlásától. Míg az államhatalom különböző intézkedései és rendeletei, sőt a közeljövőben kibocsátandó frontarcos-törvény hivatva lesz a frontarcosok terhein könnyíteni, addig a hitközségnél megértő és meleg szívvel eddig nem találkoz-tunk, kivéve a „nesze semmi fogd meg jól” szóbeli elismeréseket.

Arra a kérdésre, hogy van-e szüksége a hitközség vezetőségének politikája céljaira a frontarcosokra, megállapíthatjuk, hogy ed-dig csak dekoratív külsőségekre használta fel a frontarcosokat. Erre a célra igen megfelel a frontarcosoknak a tömegből kiemelkedő barna formaruhája, számos kitün-tetésük s nem utolsó sorban fe-gyelmezettségük. A hitközség ve-zetőségének igen jól esik látni a frontarcosokat, a felekezeti élet különböző megnyilvánulásainál, mint például a hitközségi közvacso-rákon, ahol bizalmukról biztosítják a hitközséget, vagy a választások alkalmával, amikor ragaszkodásuk-nak adnak kifejezést.

Reméljük, hogy a hitközség képviselőtestületében helyet foglaló frontarcos bajtársak nemcsak megtiszteltetést, hanem kötelezettséget is vállaltak bajtársaikkal szemben s a legrövidebb időn belül olyan eredményekről számolhatnak be, amelyek minden bajtársunkat ki fognak elégíteni.

Eredj a hitsorsosaidhoz...

Drága kis tanítványom!

Kis 10 éves koravén, érzékeny, intelligens lelkedet ostorcsapás érte. Ki a nálam eltöltött négy esztendő alatt tán egyszer-kétszer figyelmeltető szemöldökráncolást ha kaptál, most alig hogy átlépted új iskolád küszöbét, máris éreztetik veled, hogy kétévzedet szenvedett válásnak — vagy ha úgy tetszik: fajnak — leánya vagy.

A mi iskolánk egy nagy otthon volt. Sietve jöttetek bele. Reggel ugyan nehezen ment a sietés, de előben alig tettétek le a kanalat, már ott voltatok az iskolaudvarban

vagy benn a tanteremben húzódtatok meg. Ott rajzoltad első karika-turádát, ott írtad első versedet, me-sédet; ott játszottad el első rögtön-zött szindarabodat. A mi iskolánk volt első örömeidnek tanuja. Veled örült és veled sírt. Mert érettetek volt és ti óerette. Iskola volt, hol nem volt szegény és nem volt gazdag. Hová a másvallású gyerekek is szívesen jártak, mert szeretettel fogadták őket.

Azt gondoltad, ha az állam pénzén — tehát édesapád adópengőjén is — fenntartott iskolába jársz, ott is otthonra találsz. Gyengéd női lelkek fogadnak, lelked felölad szeretetükben és formálják lényed-et olyanná, mint amilyenné kell. De családtól egyik tanárnödben. Mindjárt az első napon. Ültettek benneteket. Téged is. Gyengéd szavakkal adott szomszédot: „Eredj a hitsorsosodhoz!” Ez ne bántson téged. Hisz nem is mondtott semmi rosszat! Csak edzeni akar. Szoktat. Hallasz majd különbet is. Lépj csak rosszul a tornánál, majd val-lási jelzött kap lábad. A szövettek-zezi eszméről tárgyaljon csak a közgazdasági óra, majd hallod a csaló felekezeti kereskedelmet,

De azért ne csüggedj! Erősítsd lelkedet. Szokj hozzá. Tanulj kettő-zött szorgalommal. Ragaszkodj val-lásodhoz szívvel-lélekkel. És „Eredj a hitsorsosodhoz!” Igen, eredj! Tartsatok össze!

Szerény tanításomat pedig tartsd mindig szem előtt: ha akadnak, kik bántanak bennünket, azért a haza nem felelős. Az ne ingasson meg benneteket a haza szeretetében. Az a szellem lengje át valódat, melyet iskolánk belétek plántált.

Emlékezz csak, hetenkint egyszer megkérdeztem tőletek: „Mit akartok, gyerekek?” Talpraugorva kiáltottatok: „Magyar feltámadást!” „Miért” kérdésemre „Mert Csonka-Magyarország nem ország, Egész-Magyarország mennyország” vá-laszt adtátok. Felétek szegeztem a „Maradhat ez így”-et, a „Nem! Nem! Soha” hangzott vissza. „Mit mondjunk”-ra a háromszoros „Vesszen Trianon”-t választottatok. Ezután a Hitvallás hangzott fel. Ezzel az irredenta „párbeszéddel” zártuk minden ünnepélyünket is. Ez az érzés vezéreljen továbbra is.

Iskolánkat pedig keress fel szabad óráidban. Ha bánatod van, oszd meg velünk, könnyíts terhe-den. Ha pedig örömet tudsz közölni attól se fossz meg bennünk.

Régi szeretettel vár tanítód
ARON HALÉVY

A megtévesztések rendszere

— Beszélgetés —

**Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató
2. A fakóképi állástalan tanár**

— Aggyon Isten. tanár úr! No, mi az a szarkasztikus mosoly, amelyik ott játszadozik a szemé meg a szája szögletében?

— Hát igen, mosolyogni vagyok kénytelen: a Sip-utca nagy-politikát játszik. A zsidóság ugyan mást várna tőle: elsősorban egy kis vallás-elmélyítést — amit folyton ígértek és ígérnek is — meg aztán legalább egy kicsit több zsidó kulturát! De hát hogyan mélyítsék a vallásos életet és hogyan erősítsék a zsidó kulturát, amikor ezekben ők maguk is olyan nagyon-nagyon szegények! Csinálnak hát helyette nagy politikát! Kezdték és folytatják ezt azon, hogy — tagadják! Azt hiszik, az a nagy-politika alfája és omegája: „ha tettedd, tagadd”. Mikor mi szemükre lobbantgattuk, hogy a hitközségi élet legfőbb követelményeinek teljesítése helyett évek óta csak politikát csinálnak, — akkor mindig tagadták ezt. De nem elég óvatosak, mert önmaguk szolgáltának rá bizonyítékokat.

— Miféle bizonyítékokat? Nem értem, mire céloz?

— Hát hogy csak két apróságot mondjak, ott van mindenké előtt Zöld tábornok nyilatkozata, aki magának a legeslegfőbb Egyakaratnak éppen azokat a szavait idézi, amelyek szerint az ő elhatározásait és intézkedéseit a politikai érdekek szabják meg. Aztán: ott van pl. az a bizonyos hamis tanúzási eset.

— Mi-mi-micsoda? Hamis tanúzási eset?

— Hát igen! Nem tud róla? Az egyik templomkörzetben az Egyakarat helytartója a templomszolgát hamis vádaskadásra bírta valaki ellen, aki neki útjában volt. Közjegyzői okirat van arról, hogy ezt — maga a tanu beismerte. Amikor aztán az Egyakaratnak szemére lobbantották, hogy ilyen eszközökkel talán mégsem illik egy hitközségben dolgozni, akkor is azt mondta: „Kérem... ez politika!... illetőleg az ügyvezető elnök úr magánügye...” Hát ime, idáig súlylyeszi a hatalmi téboly a felekezeti közélet morálját. És ez kezd rendszer lenni!

— No, ne túlozzon megint, tanár úr!

— Nem túlozok, de rendszert visznek abba, hogy lefelé hatalmaskodással, felfelé pedig megtévesztéssel dolgoznak!

— Nagyon erőseket mond!

De igazat! Hát nem a fölöttes hatóság rendszeres megtévesztése és félrevezetése az, amikor egyszer az egyik esetben egy tanári kinevezésre vonatkozó hivatalos felterjesztés tartalmaz helyt nem álló adatokat, amelyeknek — mondjuk: — *teves voltát a felterjesztést végző közeg igen jól ismeri, de azért felterjeszti*, — másszor pedig a hatalmi érdekeiket fenyegető ellenzékiek nem tarthatják meg saját helyiségükben vacsorájukat, csak ők a magukét, megint máskor pedig a bukásukat kikerülhetetlenné tevő budai választás elhalasztását kéri ismét a valóságnak meg nem felelő, megtévesztő indokolással, amenyiben azt állítják, hogy azért nem tartható meg most a budai választás, mert a felülvizsgálat alatt álló új statutumok a hitközségek belső szervezetét jelentékenyen át fogják alakítani?! Mintha azt akarnák mondani, hogy akkor pedig a régi statutumok alapján megejtett választás nem lehetne érvényes és úgyis új választást kellene elrendelni. Hát ez egyszerűen nem igaz! Az új statutumok egyáltalán nem tartalmaznak olyan rendelkezéseket, amelyek „a hitközségek belső szervezetét jelentékenyen át alakítanák”! Akkor nem is nevezhetnék „kiegészítő szabályzat”-nak, mert akkor új szabályzatnak, helyesebben: újjalakító vagy át alakító szabályzatnak kellene nevezni. Egyébként a kongresszus előkészítése és tárgyalásainak tartama alatt sem hangzott el sohasem olyan állítás, hogy ezek az új statutumok a hitközségek belső szervezetét át alakítják. El-

lenkezőleg: éppen azt állították mindig, hogy az lényegében a régi marad, csak az évtizedek óta megmutatkozott hiányosságok pótlására akarják a szükséges intézkedésekkel kiegészíteni. A „kiegészítés” fogalma különben is ellentmond „a belső szervezet jelentékeny átalakításának”.

— De hiszen a többi községkerületi elnökök is egyetértettek..

— Álljunk csak itt meg egy szóra! A megtévesztés szisztemája érdekesen épül ki. Közvetítették azt a levelet, amelyet az Országos Iroda elnöke intézett a hitközségi választásokat elhalasztó rendelet kibocsátása után a miniszterhez. Erről a levélről, amely egyébként lényegileg nem egyéb, mint az Országos Iroda elnökének közönete az ő felterjesztése értelmében tett intézkedésért, a „félhivatalos” kommentár azt írja: „amint a levél is hangsúlyozza, ez az irat a községkerületi elnökök nevében és megbízásából ment a kultuszminiszterhez”. Először is a „Legegyező”-ben közzétett levél sehol sem árulja el, hogy a községkerületi elnökök megbízásából íródott volna. A megbízásnak meg kell előznie a megbízás folytán végrehajtott aktust. Hogy ezt a megbízást az elnökök előre megadták volna, ezt a levél sem állítja sehol sem, aminthogy nem is állíthatta, mert a községkerületi elnökökkel a rendelet megjelése után, tehát utólag közölték a történeteket. Másodsor — és ez itt a fontos! — még ha ennek a levélnek a megírására is adták volna a megbízást, ez a megbízás nem helyettesíthette és nem pótolhatta volna azt a megbízást, amelyre a fennálló rendelkezések szerint törvényszerű szükség lett volna a választást elhalasztó intézkedés kérelmezéséhez. Ehhez kellett volna az összes községkerületi elnökök megbízása! Hogy a közönet-adáshoz megadták utólag, a nevük aláírására a felhatalmazást, ez nem pótolhatja az Országos Iroda elnöke által előterjesztett kérelemhez a törvény szerint szükséges és elmaradt megbízásukat. Nagyon jól el-

NEUWIRTH TESTVÉREK

órák és ékszerészek

Budapest, VI., Király-u 28. Tel.: 201-46.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst disztárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy választékban

képzelt, hogy a miniszterhez felterjesztendő *köszönet aláírást* nem tagadja meg senki, (ámbar olyan is akadt talán (?), aki nem adta utólagos hozzájárulását az elnök eljárásának igazolására) — de kérdés, aláírták volna-e mindezek az autonómia felfüggesztését vagy korlátozását célzó kérelmet? Egyébként van itt még valami gyanus!

— Miesoda?

— Több is! Azt írja az egyik községkerületi elnök az Országos Iroda elnökéhez: „Az a meggyőződés, hogy a többi községkerület vezetői hasonló állásponton vannak.” Ebből a fogalmazásból *nem az tűnik ki, hogy mindegyik már nyilvánította is ezt a hasonló álláspontját.* Azután fölöttebb gyanus az is, hogy amikor a „Legyező” felsorolja, hogy kik fejezték ki „ugyanazt a felfogást telefonon és élőszóval”, akkor felsorol néhány nevet, majd ezt mondja: „Nemkülönben hozzájárult a miniszternek kifejezendő köszönethez a többi községkerületi elnök is.” *A többi?* Hát ezeknek a neveit miért nem írják ki? Ezek nem érdemlik meg? Talán mégse járultak hozzá, vagy még nem járultak hozzá? Avagy...

— Avagy?!...

— No igen! Hát ha olyan nagyon helyesnek tartották, amit a kormányhatalomtól kértek, miért hallgatták el a lapjaiknak leadott kommunikációkban, hogy ezt a rendeletet a miniszter az *ő kérelmekre és kezdeményezésükre* adta ki? Hiszen ez a diadalukat csak növelhette volna ország-világ előtt?! De ők ezt elhallgatták! *Szégyelltek talán, hogy ezt ők kérték?* Pedig a miniszter mintha különös nyomatékkal emelte volna ki, hogy a rendeletet nem a maga iniciatívájából adta ki, hanem az Országos Iroda és a Pesti Izr. Hitközség (— még mindig közös elnökiük van?) kérelmére. Mint-ha azt akarná ezzel mondani a zsidóságnak: *Tu la voulu George Dandin!* Avagy: *Volenti non fit injuria!* — Különben is a köteles lojalitás azt parancsolta volna, hogy a *miniszteri leiratot teljes szöveggel a maga egészében tegyék közzé*, ne pedig úgy megcsontítva, ahogy az *ő* kicsinyes taktikázásuk kívánta. Egyébként biztos vagyok felőle, hogy a minisztérium, ha már mindenfelől informálva lesz és teljesen tisztán fogja látni a helyzetet, még a 3

hónap lejárta előtt meg fogja engedni a budai választást. *Mert ha a pesti és más hitközségek megtarthatták választásaikat, pedig a statumok már akkor is felülvizsgálat alatt állottak, akkor az egyenlő elbánás elve alapján miért ne tarthatná meg éppen a budai hitközség?* No de hát ezt majd meglátjuk! Addig is az Országos Iroda űzi tovább a maga kisdud játékait a pártatlanság és az autonómia körül.

— Hát csak nem hiszi komolyan, hogy az autonómián valóban csorba esett? Nem olvasta azt a szakszerű fejtegetést...?

— Szakszerű?!... Olvastam! A *megtévésztés ott is folytatódik.* Először is értelmetlen dolog azt mondani, hogy az *autonómia csak igazgatási forma*, azután pedig azt állítani, hogy „az elhalasztó rendelet a felekezeti autonómia

teljes tartalmának hatályos megtévését segítette elő. Mert akár forma, akár tartalom, azt jelentette, hogy a hitközségek szabadon választhatták az őket kormányzó igazgatási faktorokat. Most ebben meg vannak akadályozva. Vagyis *ami eddig szabad volt, az most hatályosabban úgy valósul meg, hogy nem szabad.* Azután: *hivatkozik a „tanulmány” bizonyos precedensekre. Nem volt rá precedens*, ha csak nem *megtorló intézkedésként!* És amikor megtévésztően az 1911/1888 vkm. rendeletre hivatkozik, akkor erre nagyon rosszul hivatkozik. Mert ez a rendelet *valóban az autonómia kiépítését szolgálta*, mert szabályozta a hitközségek (főes főiök-hitközségek) alakulását. Hát, kedves Direktori úr, most már talán elég is volt. Látom, unja. Majd legközelebb *folytatjuk.*

SPECTATOR

Heller professzor sajtópöre

Heller professzor elmulasztott felhatalmazást kérni — Szabolcsit felmentették

Harmadik tárgyalásra egyelőre befejeződött az a rágalmazási pör, melyet dr. Heller Bernát, a világhírű tudós indított az „Egyenlőség” szerkesztője ellen egyik cikke miatt. Ennek az ügynek előzményei visszanyúlnak a távoli múltba. 1934. januárjában Heller tanárt felszólították, támogassák azt a javaslatot, mely Pestnek és Budának egyesítését követelte. Heller tanár az egyesítést kárhözatosnak tekintette és a támogatást megtagadta. Erre megfenyegették őt is, fiát is. A fenyegetést beváltották: Heller-től elvették a bibliai órákat a Rabbiképzőben s odaadták Guttman Mihály fiának, akik erre — amint ezt a most lefolyt perben bizonyítani kívánták — azzal szolgált rá, hogy atyja sajtóban és pártgyűléseken szolgálásokat tett a pesti hitközségnek.

Heller orvoslást keresett sérelmére. Orvoslást keresett legalább tanártársainál, barátainál. Ezek háborogtak azon, ami történt, még a szelidebbje is harány ünnepeiséggel kijelentette, hogy a Rabbiképzőnek tanulmányi és erkölcsi érdeke követeli Heller visszahelyezését. A tanárok háborogtak, — de őket fegyelem, subordnáció köti. Orvoslást keresett Heller a vezérőlbizottság több tagjánál is. Csakugyan, a vezérőlbizottság ülésén dr. Krieshaber Adolf, budai hitk. elnök követelte a sérelem jóvátevéletét. Dr. Mahler Ede egyetemi tanár kiemelve Heller tudományos és tanári kiválóságát, kérte, hogy Heller tanít-

botránkozott azon, amit Heller ellen elkövettek. De hiába a vezetőséggel — dr. Guttman Mihállyal és Stern Samuval — szemben minden ellenkező jó szándék tehetetlen maradt. Heller tehát orvoslást keresett ismételtlen a tanügyi kormányznál, de a minisztérium az autonómia iránti tiszteletből nem kívánt beavatkozni.

Ekkor Heller, minthogy minden egyéb lehetőség kimerült, nyílt levélben Székely Ferenchez, a vezérőlbizottság elnökéhez fordult. Kérdőre vonta, amiért szerinte a Rabbiképző Intézet érdekei ellen vét s ezért felszólította, mondjon le a vezérőlbizottsági elnökségéről.

Erre a sáputcai sajtó vezényszóra megindította pergőtűzét. Az „Egyenlőség” azt, ami Heller felekezetszervelet politikai magatartása miatti bosszú műve volt, úgy tüntette fel, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak, a vezérőlbizottságnak, a tanári karnak egyértelmű kívánsága, hogy Heller „moszkvai eljárását követ, hogy Heller tanításának szelleme nem volt megengedhető. Ezen rágalmak ellen keresett Heller oltalmat.

F. é. november 11-én folyt le a fő tárgyalás a budapesti kir. törvényszék Várady-Brenner tanácsa előtt. Dr. Dési Géza, dr. Szabolcsi Lajos védője, azon kezdte, hogy Heller professzor még ellenfelei előtt is úgy áll, mint integer vitae scelerisque purus, hogy őt becsületében nem bántották és — függetlenül a per bármely kimenetelétől — bántani nem fogják. Főajánlott teljes elég.

télt. Heller nem fogadta el a békés megegyezést. Megokolta ezt avval, hogy ellene évek óta kegyetlen hajtóvadászat folyik, hogy még az előző törvényszéki tárgyalások közben is az „Egyenlőség” egyre súlyosabban támadta. Megokolta azzal, hogy telve van keserűséggel, lelke mélyén meg van sebezve, mert a támadás ellene, becsülete ellen, családja megélhetése ellen embertelenül folyik. Megokolta azzal, hogy az „Egyenlőség” mögött hatalmi tényezők állnak, melyeknek rémuralma alatt nyög a szegény magyar zsidóság, hogy tehát valahonnan meg kell indulnia a tisztulási folyamatnak. Megokolta azzal, hogy ő a próféták ta nitását követi, akik azt hirdették, hogy ha az erőszak az igazság lehetetétől elnémul, ha az elnyomottnak megszerzik a jogát, akkor következhetik be a boldog béke, — tehát: előbb az igazság, azután béke.

Nevezetes találkozás: ugyanabban az időben, amikor Heller tanár ezeket a szavakat mondotta, a prágai parlamentben valotta ugyanezt a hitet Szűllő Géza: béke igazság nélkül csak trianoni béke lehet...

Dr. Bárdos György, Heller jogi képviselője lelkes nyomatékkal cáfolta a védőnek azt az állítást, hogy sértés nem történt. Nem sértés-e, ha tanárról azt terjesztik, hogy tanártársai, egyértelműleg a fölöttes hatóságokkal, kitaszították a maguk köréből? Nem sértés-e, ha tanárról azt koholják, hogy tanításának szelleme nem megengedhető? A tanítás szellemére vonatkozólag dr. Bárdos fölolvastott a nagyszámú nyilatkozat közül néhányat. Dr. Hirschler Pál, székesfővárosi főrabbi azt írja: „A szemináriumban valósággal Professzor Úr tartotta bennem a lelket... elvesztettem volna Istenben való hitemet, ha Professzor Úr meg nem tanít rá, hogy tudományos igazságokon át vezet az út Istenhez... sok barátommal együtt Professzor Úr óráin tanultuk meg, mi az igazi, előítélet és elfogultság nélküli ideális célú tudomány”. A jeruzsálemi egyetem négy tanára „feneketlen a jasságnak” (Bodenlose Gemeinheit) bélyegzi a Heller tanítási szellemére szórt vádat.

A tanács visszautasított a bizonyításra és ellenbizonyításra vonatkozó javaslatokat csupán Heller nyílt levelének fölolvását rendelte el. Majd kihallgatta Hellert állásának hivatalos íllege felől. Megállapította, hogy Hellernek, mint állami tisztviselőnek, fölöttes hatóságának hozzájárulását kellett volna kérnie a pör megindítására. Heller formai mulasztása miatt Szabolcsi Lajos fölmentendő. Dr. Bárdos bejelentette a fölbebezzést.

Az „Egyenlőség szerkesztőjét tehát fölmentették. Nem mintha cikkének egyetlen vádja is igaznak bizonyult volna, hanem mert a sértett alaki mulasztást követett el. Lapja törvényszéki tudósításában diadalmasan megemlékezik arról, hogy a vádlottat a közönség elhalmozta szerencsekívánataival. Csakugyan rászolgált erre a gratulációra azzal, hogy a pör igazi tartalma formai okokból nem kerülhetett tárgyalásra.

HIREK

NAPTÁR

November 17, kedd — Kiszlév 3, — nov. 18, szerda — Kiszlév 4, — nov. 19, csütörtök — Kiszlév 5, — nov. 20, péntek — Kiszlév 6 (szombat bejöv: 4.05), — nov. 21, szombat — Kiszlév 7 (hetiszakasz: Vajécé, haftóra: Vajivrách Jákob, Hoséa 12 fej. 13. v. 14 fej. 10 v-ig, szombat kimen: 4.50), — nov. 22, vasárnap — Kiszlév 8, — nov. 23, hétfő — Kiszlév 9, — nov. 24, kedd — Kiszlév 10, — nov. 25, szerda — Kiszlév 11, — nov. 26, csütörtök — Kiszlév 12, — nov. 27, péntek — Kiszlév 13 (szombat bejöv: 3.59).

— **Statusquo és orthodox tanácskozás a statutum-tervezet adórendszeréről.** A Statusquo Hitközségek Orsz. Szövetségének vezető tényezői nov. 16-án, hétfőn Budapesten megbeszélést folytattak, mely főképp a pesti hitközségnek a statutum-tervezetbe felvenni szándékolt új adózási módozata körül forgott. Némi közélet történt, a tanácskozáson melynek folytatását másnapra halasztották. Hétfőn este a pesti chevra bankettet rendezett tiszteletükre. — Mint értesülünk, ugyancsak hétfőn az Orthodox Központi Irodában is tanácskozás volt a statutum-kérdésben az orthodoxia több kiválóságának részvételével.

— **A magyar zsidóság hája Olaszország iránt.** A pesti Dohány-utcai templom legutóbbi péntekesti istentiszteletén dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi szónoklatában az olasz külügyminiszter Budapestre érkezése alkalmából a magyar zsidóság háljájának adott kifejezést a baráti érzelmű Olaszország és nagy kormányelnöke, Mussolini iránt, amiért szóval és tettel odaállottak a magyar igazság mellé.

— **Icmét a cionisták győztek** Bécsben. A bécsi hitközségi választások során ismét a cionisták listája győzött, még pedig az előző választás eredmé-

nyeit is túlhaladó többséggel. A 36 előjáró közül 19 cionista.

— **Dr. Farkas József — 70 éves.** Dr. Farkas József, a pesti IX. ker. tempomkörzet tudós papja a napokban töltötte be szakadatlan értékes munkában töltött életének 70-ik évét. A főváros felekezeti életének legszélesebb rétegeiből, de az országon minden részéből is igen számosan keresték fel ez alkalomból jókívánásaikkal.

— **Sós Endre előadása.** Sós Endre jeles hírlapíróársunk nov. 9-én rendkívül érdekes előadásban fejtette a „Zsidó Szabadegyetemen”, az újabb antiszemita hazugságkat. A berni bíróságnak a „Ción bölcseseinek jegyzőkönyvei” dolgában hozott ítéletét ismertette, hallgatóságának feszült érdeklődése mellett világitott be a modern antiszemitizmus boszorkánykonyhájába.

— **Feleki Sándor a Petőfi Társaságban.** A Petőfi Társaság nov. 8-án tartott felolvasó ülésén Pekár Gyula elnöki és Havas István főtítkári jelentése után Feleki Sándor, a kitünő poéta olvasta fel nagy tetszés közben néhány szellemes epigrammatikus versét. A „Zsidó Élet”, amely Feleki Sándort illusztris munkatársai között tudja, legközelebb megkezdí a jeles költő érdekes vizsgálataira, amelyek közt az utolsó két emberöltő zsidóságáról.

— **Dr. Vince Jakab jubileuma.** Pestszenterzsébet zsidósága nov. 8-án bensőséges ünneplésben részesítette dr. Vince Jakab orvost, abból az alkalomból, hogy negyedszázad óta áll az otáni hitközség élén. Bak Leó alelnök megnyitotta után dr. Kriehaber Béla főrabbi köszöntötte a jubilánst magasztalással beszéddel. Ábrahámsohn Manó pesti főkántor hatalmas művészi erejű éneke után dr. Balázs Adolf városi tiszti főügyész ismertette a hitközség utolsó negyedszázadának történetét. Ezután a testvérhitközségek és a helyi zsidó intézmények küldöttei üdvözölték a jubiláló elnököt, aki megindultan köszöntö meg az ünneplést. Este 300 terítékes díszvacsora volt, amelyen számos köszöntő hangzott el. Dr. Fábian Béla, a kerület népszerű országgyűlési képviselője is melegen méltatta a jubilálás érdemeit.

— **Újból Herbert Lehmann lett New-York állam kormányzója.** Herbert Lehmann nagy szótöbbséggel újból New-York állam kormányzóvá választották. A kormányzó a demokrata párt tagja, a világháborúban vezérkari ezredesi rangban vett részt. Évek óta egyik vezetője a Joint-nak és számos más zsidó emberbaráti társaságnak. Ugyancsak megválasztották 300.000 szótöbbséggel Henry Hornert Illinois állam kormányzóivá.

— **Félszázados papi jubileum.** Bensőséges ünneplésben volt része okt. 18-án az alberti-irsai zsidóság tudós lelképásztornának, Büchler Zsigmond fő-rabbinak abból az alkalomból, hogy félszázad óta tölti be nemes hivatását. Délelőtt Királymezei Dezső róm. kath. kanonok-plébános és Ceglédi Emánuel ref. lelkész köszöntötték küldöttség élén, majd Irsa község előjárósága üdvözölte. Délután 3 óraker a fényárban úszó templomban az ország minden részéből érkezett küldöttek jelenlétében hívei ünnepezték. Blau Imre hitk. elnök a díszközgyűlést megnyitó beszédében méltatta a főrabbi tudományos és papi érdemeit, akit küldöttség hozott török köztől a templomba. Klein Ferenc kántor mátovu-ja és a mincha-ima után dr. Fischer Benjámín, a pesti Rombach-templo- rabbjja köszöntötte a jubilánst, aki könnyekig megható szavakkal válaszolt. Dr. Kálmán Ödön kőbányai, dr. Friedmann Dénes úpesteri, dr. Pfeiffer Izsák monori, dr. Klein József kecskeméti és Grosz Dávid nagykovácsi rabbi üdvözölték, majd Blau elnök átadta a hitközség ajándékát, egy értékes ezüst eszrogartót, valamint dr. Vadász Pál pilisi hitk. elnök hatalmas ezüstserleget és 12 irsai izr. nőegylet elnöke aranytollat. Büchler főrabbi magasröptű, gyönyörű beszédével fejeződött be az ünnepi közgyűlés. Este a Lichtner-vendéglőben 250 fertékes halvacsora volt, melyen a különböző felekezetek lelkészei köszöntötték a jubiláns főpapot, akihez az ország minden részéből és a külföldről több száz üdvözlő távirat és levél érkezett.

— **Kültúrdélután Mátyásföldön.** A Mátyásföldi Izr. Hitközség nov. 1-én rendezte meg ezidei első kultúrdélutánját. A színültig megtelt imaházban a délutáni mincha-ima után Szekeres Jenő, a hitközség méltán népszerű, kitűnő elnöke, megkapó szavakkal köszöntötte a hittestvéreket és meggyőzően ismertette a kultúrdélutánok nagyjelentőségű céljait. Ezután kezdetét vette a kultúrmatiné. Róza Marika szavalóművésznő színvesszőlőn szavalt néhány szép valóságos verset. Utána Oblátné Gács Teri frónő lépett a pódiumra, aki ragyogó szabadelőadásban igen élvezetesen fejtegette a zsidó hivatását s a történelem zsidó nagyasszonyainak multját követeendő például állította hallgatói elé, akik elragadtatva figyelték, Dr. Sebestyén József hitoktató-rabbi tartott ezután nagyértékű előadást a gyermeknevelésről, különös tekintettel a vallási nevelésre. A kitűnő budai templomi kórus adott elő ezután Füredi Béla, az Operaház v. tagja vezetésével gyönyörű egyházi dalokat. Hirschler Árpád szavalóművész zsidó írók verseit szavalta

el nagy ováció kíséretében. Eisenberger Géza kerületi főrabbi tartalmas záróbeszédében köszöntötte a szereplőket. Találó hasonlatok idézett a biblia heti szakaszából a kultúrdélutánokkal kapcsolatban, melynek rendezőjét dr. Sebestyén József hitoktató-rabbi melegen üdvözölte és felhívta a híveket és a hitközség vezetőségét, hogy a megkezdett úton folytassák a hitélet fejlesztését. A máárv imával ért véget a gyönyörű kultúrdélután. Háber Jenő hitközségi kántor a kórus kíséretével szokott művészi készséggel énekelte az esti imádságokat. Az előadókat, a művészeket, a kórus énekét és annak vezetőjét a közönség szűnni nem akaró tapsal és lelkes ünnepléssel honorálta.

— **Dr. Blum Ödön halála.** Súlyos vesztesége a magyar zsidóságnak dr. Blum Ödön ny. miniszteri tanácsos-orvosnak, a pesti hitközség volt előjárójának és a pesti V. ker. templomkörzet egykori elnökének váratlanul bekövetkezett halála. Büszkesége volt hittestvéreinknek a fényes köztisztviselői karrier, amelyet hitéhez való hűséges ragaszkodásban futott be és feleltethetlenség a pesti nagy hitközség Léderer Sándor fellépésével megindult regenerációja körül szerzett érdemei. Az utóbbi években sok csalódás érte, a méltatlanságok elkésértették és egészségi állapotja is megrendült. Nov. 6-án temették el a rákoskeresztúri temető halottakházából. A hivatalos küldöttségeken kívül ott láttuk számos régi meghittjét, hálás hívét. Egyetlen életbenmaradt testvére: özv. Roóz Samuné sz. Blum Paula zokogott koporsójánál. Dr. Hoffer Ármán körzeti rabbi megkapóan szép szavai után dr. Rosenák Miksa egészségügyi főtanácsos, a hitközség előjárója hitközsége és orvostársai nevében méltatta közvetlen nemességgel az elhunyt kimagasló orvosi, köztisztviselői és zsidó érdemeit. Ifj. Stern Sándor az V. templomkörzet és a Lipótvárosi Imaegylet fájdalommal adott hangot a régi munkatárs őszinte bensőségével. Dr. Blum Ödön holttestét szülővárosába, Nagykovácsyba szállították, ahol nov. 8-án helyezték általános nagy részvét mellett örök nyugalomra.

— **Dr. Berényi Sándor könyve.** Dr. Berényi Sándor ügyvéd, a neves jogász és felekezeti író sokoldalú közéleti elfoglaltsága közben is talált időt arra, hogy a székesfőváros új lakásbérleti szabályrendelete kapcsán világos és áttekinthető könyvbe foglalja a lakók és bérbeadók jogát. Kétségtelenül egyik legavatottabb és leghivatottabb ismerője és magyarázója ennek a kérdésnek. Több mint 40 éve, hogy kiadta a magyar bérleti jog egész anyagát és addigi bírói gyakorlatát, azóta is alaposan foglalko-

zott a tárgyakkal. „A lakók és bérbeadók joga” c. könyve a napokban került ki a sajtó alól az Athenaeum kiadásában és P. 3.— bolti áron kapható a szerzőnél és az összes könyvkereskedésekben.

— **Halálozás.** Simon Vilmos kitűnő hírlapírójárunk, a „Pesti Hírlap” külpolitikai szerkesztője nov. 13-án hosszú szenvedés után 60 éves korában elhunyt Budapesten. A főváros irodalmi, művészi és társadalmi életének őszinte, mély részvéte mellett helyezték vasárnap délelőtt örök nyugalomra a rákoskeresztúri zsidó temetőben.

— **„Ahol legnagyobb a veszély, ott legközelebb a segély”** — mondja a példabeszéd. Vegyen államsorsjegyet és szerencsés esetben minden gondjától megszabadul. Ha nem nyer, jótékonyaságot gyakorol, mert az államsorsjáték bevételeit jótékonycélra fordítják. Sorsjegy ára: Egész ar. P 3.—, Fél: ar. P 1.50.

— **Orth. kóser fogkrém!** Orth. cikket forgalomba hozó kereskedőink figyeimébe ajánljuk Jubadont fogkrém-hirdetésünket. Ez a fogkrém, mely a budapesti orth. hitközség rabbiságának felügyelete alatt készült, a ritualításra súlyt helyező közönségünk által minden aggodalom nélkül használható.

— **Kultúrest Kispesten.** A Kispesti Ifjúsági Egyesület Breisach Miksa hitk. elnököt és Ungár Sándor alelnököt örökös díszelnökké választotta, akiket a nov. 4-én este tartott kultúresten iktatott be ünnepelesen dr. Révész Miklós egyesületi elnök. Báró Hatvány Bertalan magas színvonalú előadásban a zsidóság történelmi és kultúrszereplését fejtegette feszült érdeklődés közben. Nagy hatást ért el Kelen Dóra szavalóművésznő is művészi készséggel előadott költeményekkel.

— **Szegények felruházása.** A Pesti Izr. Nőegylet ez évben is meleg ruháneműt szándékozik juttatni a legjobban rászorult szegényeknek és ezért már most arra kéri a jószívű közönséget, hogy mindennemű melegruha-, fehérnemű- és cipőféleségét, bocsássa a nemes cél érdekében az egyesület rendelkezésére. (VI, Dessewffy-u. 41. Telefon: 1—131—66).

— **A „Remény”** zsidó ifjúsági folyóirat legújabb száma, dr. Molnár Ernő szerkesztésében, szép képekkel és gazdag tartalommal jelent meg. XXII. évfolyam. Szerkesztőség és kiadóhivatal XIV. Aitói Dürer-sor 9.

— **Háromezerőtszáz csökkent a németországi zsidó orvosok száma.** A „Zentral Vereinigung Zeitung” közlése szerint 1933-ban 7500 zsidó orvos működött Németországban. Ezek száma máig 3500-ra csökkent, tehát a csökkenés 50 százalék.

Mindenség-dal

Vonulnak, csak vonulnak
Az égi fellegek,
A szépek, mindig újak,
S én velük elmegyek...
Nem kérdeznék fájva,
Hogy merre és miért,
Ha vágyam messze tájra
Egy felleget kísért;
Ha bűvös lángcesszellel
Lefestve felragyog,
A földdel, végtelennel
S az éggel egy vagyok.

E. LAZAR FRANCISKA

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Felháborodás — határidőre

Most, hogy az egyetemi tüntetések megint lobot vetettek, eszünkbe jut, hogy már régóta hallottuk több helyütt is előre, hogy az egyetemeken ekkor és ekkor tüntetések lesznek. A jóslók nem tévedtek. Amilyen nyugtalanítóan hathat a jóslásoknak ez a bevalása és a határidőre beállított felháborodás — viszont ép oly megnyugtató egy másik jóslásnak is szinte órára pontos bekövetkezése — a belügyminiszterének: „Teljes rend lesz”, garantálom!

És már másnapra teljes rend lett!

Ez azért olyan nagyon megnyugtató, mert egyrészt látszik, hogy ő már kiderítette, kik a nyüzsgés titkos mozgatói (ezért is garantálhatta a rendet!), másrészt mert *erejét biztosan érzi. Magyarország belügyi kormányzata akarja is, tudja is biztosítani a rendet.*

Mi a felekezeti demokrácia?

A kancellária jogtudós autonómia-szakértője a „Legyező”-ben megjelent jogászi zsonglőr-mutatóványának befejezéséül ezeket mondja: „Már pedig felekezeti életünkben érvényesülő demokratikus elv azt követeli, hogy a kisebbség alkalmazkodjék a nagy többség akaratához és felfogásához”. Az elv magában véve így helyes is. Csak azt nem árulja el a kitünő jogász, hol és miben keresi a kisebbséget és többséget: a tiszta és becsületes meggyőződések egyenként és akadályozatlanul leadott szavazataiban, avagy a szembenálló felek bankokráciai erejében és rendelkezésére álló hatalmi eszközeiben-e? Mert — ezer bocsánat a kissé rusztikus hasonlatért! — az utonálló is

többségben lehet a megtámadott utással szemben, pl. több fegyveres erővel rendelkezhetik...

Vázsonyii Vilmos szobra nem kellett a Zsidó Muzeumnak!

Pletyka szárnyán kél a hír és Falus Ferenc kitünő kollegánk lapja is kutatja, igaz-e, hogy Vázsonyi Vilmos özvegye felajánlotta volna a Pesti Izr. Hitközségnek ajándékba férje szobrát a Zsidó Muzeumban való elhelyezés céljából, de a kancelláriától először még csak választ sem kapott, utóbb pedig, reklamációra, egyszerűen csak annyit, hogy nagyon köszönik, de nem reflektálnak rá, mert a Zsidó Muzeumban nincs hely, ahová a szobrot elhelyezhetnék.

Igaz lehet ez? Vagy tán az Egyakarat dicsősége már annyira betöltötte a Zsidó Muzeumnak is minden zugát, hogy már egy Vázsonyi szobra sem fér el mellette?

Mi is történt hát Lágymányoson?

Avagy: *savanyu a szőlő...*

Megirtuk legutóbb, hogy a HEP budai választási harei sikere abban kulminált, hogy a lágymányosi körzet választmányi tagjainak választására még a jelölt-listát sem voltak képesek összeállítani. Erre egyfelől közzétettek hamarosan 26 nevet, akik „az együttműködés táborának” (Haschel macht sich grojsz: *tábor!!*) élén állanak — alig van közöttük 1-2, aki valami közösséget tartott a budai felekezeti közélettel! — másrészt pedig ünnepelesen — kóvér betűkkel szedve — kijelentették, hogy „egyenesen az ő kérésükre (már mint az autonómistákéra), lojalitásból és a belső harc további elfajulásának elhárítása érdekében állt el az Együttműködési Párt a lágymányosi külön lista felállításától” és hogy ezt a körzet hivatalos vezetősége is igazolhatja. Hát igen, van róla tudomásunk, hogy ők valóban kértek — utólag! — egy ilyen nyilatkozatot a körzet elnökétől és alelnökétől, de az elutasító válaszból is van tudomásunk! Arról is van tudomásunk, hogy előzőleg tényleg igyekezett Szántó Jenő előrelátható kudarcát az ál-lojalitás leplelvel takargatni, de a lágymányosi körzet elnökétől hideg zuhanyként ható választ kapott: „Tőlünk ugyan állíthatok jelöltet, legfeljebb úgy megbuktok, mint a pinty!” Nos, ezek után szeretnők látni a körzeti vezetőknek azt a hivatalos izazoló

írását. Nem lesz itt egy kis baj az igazság körül? Félünk, hogy ki fog tűnni, kik a „hamis hírek terjesztői”.

Egyébként, ha annyira lobog bennük a lojalitás lángja, hogy csak kérni kell őket és máris megteszik és ha annyira szívük ügye „a belső harc további elfajulásának elhárítása”, — hát akkor mi ezenel ünnepelesen megkérjük őket: *Hagyják békében a budai hitközséget és akkor nem csak el nem járul a harc, de egyáltalán nem is lesz harc!* Ime urak: most itt az alkalom! Tessék belépni a lojalitásba!... Már lehet! Avagy — csak úgy mondják?...

A kancellária egyik lapja a hitközségi diktatura ellen

A bécsi hitközségi választásokat éles harc előzte meg, amely még a világi hatóságokat is foglalkoztatta. Erről a kemény harcról azt írta 2 héttel ezelőtt a pesti hitközségi kancellária egyik lapja: „Kritika kell. Kritika nélkül elhervad minden. Ahol nincs ellenzék, ott egészséges közszellem sincsen. Az államhatalom megengedhet magának egy diktaturát, nem megy tönkre bele, de soha egy hitközség, amely csak erkölcsi bázison állhat, tagjainak általános érdeklődése egyetlen létjogosultsága. Így tehát, ha egy hitközségben panamák vannak, akkor nem lehet ráborítani „chilul hasem”, vagy „ne a fórumra” jelszava alatt a fátyolt. Igenis, minden korrupciót, mindenféle eszközök igénybevételével kell és lehet orvosolni.”

Vajjon amikor a kancellária bérrelt pennája ezeket a sorokat leírta, a diktatura és a kritika joga kérdésében, tudat alatt nem közeli állapotok inspirálták? És amikor Bécs felé irányított tekintettel ilyen okosan szólt, vajjon nem azzal a gondolattal tette-e, hogy „a lányomnak szölok, hogy a menyem is értsen belőle”?

Egység Berlinben és nálunk

A berlini zsidó hitközség választások előtt áll. Az uralkodó cionista párt elnöke felhívással fordult a többi pártokhoz, hogy tekintettel a német zsidóság mai súlyos helyzetére, a különböző pártok ne harcoljanak egymás ellen, hanem induljanak a választásba közös listával. A javaslatához az összes pártok hozzájárultak: a közös lista már kész is.

Frankl Adolffal audiencián a királynál

Írta: **Harstein Lajos**, az Orthodox Központi Iroda ügyv. elnöke.

II.

Öfelsége tölem még azt is megkérdezte: nincs-e panaszunk a tekintetben, ahogy egyes miniszteriumok vagy közigazgatási hatóságok kezelik ügyeinket. Én — az igazságnak megfelelően — teljesen megnyugtató választ adtam a király kérdésére, aki válaszat megelégedéssel vette tudomásul.

Künn a váróteremben eközben meglepetéssel konstatalták, hogy a küldöttség milyen hosszú ideig van benn öfelségénél. Montenuovo herceg főudvarmester félrevonta kissé az ajtót elfedő nehéz függönyt és betekintett. Amikor látta, hogy nincs baj, megnyugodva gyorsan visszavonult. Öfelsége — mintegy búcsúzóul — még egy kérdést intézett hozzánk:

— Igazán örvendek a hallottaknak. Most pedig őszinte válaszukat kérem, tényleg olyan vallások Önök, vagy csak úgy hangoztatják ezt?

Frankl elnök válaszolt:

— Szerénytelenség lenne részünkről és ellenkeznie a vallásossággal is, ha magunk mondanók magunkat vallásosaknak, de őszintén és határozottan kijelenthetjük, hogy minden erőnkkel igyekszünk igazán vallásosakká lenni és őseinktől ránkmaradt vallásunkat ivadékainknak is változtatlanul átadni.

Most valósággal megrendítő történelmi pillanat következett, amelynek emléke még ma is él lelkemben és amely akkor valamennyiünk szeméből könnyeket csalt ki. Öfelsége a következőket mondotta:

— Kedves Uraim! Most nem mint királyuk, nem mint uralkodó szólók Önökhöz, hanem mint tapasztalt öreg ember, aki sok megpróbáltatáson ment keresztül, sok nagy sorscsapást élt át. És úgy szólók Önökhöz, mint jóakarójuk. Arra kérem Önöket, igyekezzenek Önök is, terjesszék híveiknél is a hitet és vallásosságot, mert csak ez, az igazi, őszinte hit nyújt írt és vigasztalást az élet bármely szomorú eseményei közben. Csak ez ad erőt és kitartást a kötelesség teljesítésére. Érhet bennünket sorscsapás, amelyben sem a hatalom, sem a gazdagság, de még a böleség sem nyújthat vigaszt. Csak az igazi, őszinte meggyőződésből fakadó vallásosság adja meg azt az erőt,

amely a hívőt minden szenvedésen átgérfi, erejét megacélozza, kötelességének teljesítésére, a Gondviselés által reája szabott munka teljesítésére serkenti. A Mindenhatóban való hit, az iránta való bizalom mindig, minden körülmények között tisztességesnek, becsületesnek, jó embernek tartja meg a hívőt.

Végezetül megköszönte megjelentésünket és örvendetes értesítéseinket, biztosított bennünket kegyes jóindulatáról és utasított, hogy uralkodói üdvözlését adjuk át híveiknek is.

Az audienciáról megindultán, örömkönnyek között távoztunk. Az ajtónál már várt reánk Montenuovo herceg főudvarmester és arca, mely az előbb oly fagyos volt, most szinte sugárzott, áradozó melegséggel ölelt meg mindegyikünket, szorongatta kezeinket és gratulált a rendkívül kegyes és meleg fogadtatáshoz, hangsúlyozva, hogy erre az utóbbi esztendőben nem volt példa. Huszonnégy percig időztünk benn öfelségénél.

A kabinetiroda többi urai is szerencsét kívántak nekünk. Uray titkár úr pedig közölte, hogy Daruváry kabinetirodai főnök, aki már hírt kapott kihallgatásunkról, arra kér, keressük fel a Hofburgban levő hivatalában, ő nem jöhet el onnan. Daruváry is őszinte örömmel üdvözölt bennünket, átnyújtotta a király kegyes válaszána szövegét, majd arra kért, mondjuk el neki az egész kihallgatás lefolyását. Sajnálta, hogy elutazásunk előtt már nem látogathat meg, mert hivatala leköti.

A Hofburgban a bécsi lapok tudósítói is kérdésekkel rohantak meg bennünket, a kihallgatás lefolyását tudakolták, de mi nem mondhatunk egyebet, mint hogy nincs fel hatalmazásunk a kihallgatás lefolyásának nyilvánosságra hozatalára, forduljanak a kabinetirodához. Nyilván innen kaptak csakugyan értesítést, mert aznap az összes bécsi esti lapok feltűnő helyen közölték az audienciáról szóló hivatalos kommunikét és a hozzáfűzött megjegyzések során kiemelték az audiencia szenzációs eredményét . . .

Önként kínálkozik az összehasonlítás a mi felekezeti választási mozgalmainkkal. Nálunk is felvetették a budai választási küzdelem során a közös lista gondolatát. De míg Berlinben a legerősebb párt megelégszik a nyert szavazatok arányában ráeső mandátumok számával, addig Budán a legfeljebb 20%-os párt ajánlotta fel a legalább 80%-nyi szavazatszámot remélhető pártnak a közös listát — még pedig igen lojálisan — 50-50 százalékos egyezés alapján! Nem kedves ez?

A „lánchidi hulla„ vagy *ubi bene, ibi patria*

Ismeretes, hogy Dési Géza, a kétségtelenül kitűnő jogász, végre megmutatta azt az egyetlen okot, amely indokolta teheti a budai és a pesti hitközségek egyesítését. Ha t. i. a Lánchid kellős közepén egy zsidó hullát találnának, vitás lehetne, vajjon a budai vagy a pesti hitközség, illetőleg chevra (vagy hitközség és chevra már egy?) tartozik-e eltemetni? Noshát ezt a vitát eleve kizárná, ha a pesti és a budai hitközségek egymás nyakába vagy még inkább, ha egymás zsebébe borulnának. Dési Gézának ezt a hatalmas ötletét lapunk utolsó számában jelentőségének megfelelően méltatni igyekeztünk. De úgy látszik, nem sok szerencsével, mert egyik olvasónk fejünkre olvasta (azaz hogy írta) tudatlanságunkat, mivelhogy nem ismertük fel ennek a hullagondolatnak a belső eszmei rokonságát a néhai való jó Serenissimus mélységes értelmű ítéletével: az *ubi bene, ibi patria*-val. Történt ugyanis, hogy Serenissimus öfelsége birodalmában két szomszédos város határán egy hullát találtak. „Melyik város tartozik eltemetni?” — vetették fel a nagy jogi kérdést. Serenissimus eldöntötte:

— Hát ahol a hazája van.

— De hol a hazája?

— Egyszerű — mondá Serenissimus — *ubi bene, ibi patria*. Azaz németre téve a szavak: *Wo die Béné, dort das Vaterland*. Tehát a láb dönti el.

Nem nyugodhatnék meg a Siputca is ebben? Miért egy hulla miatt unifikálni?...

Síremlékek

a legolcsóbb árban

Lówy-nél Budán

II. Fő-u. 79. Tel: 1-515-81.

Fióküzlet és teher III. Bécsj-út.

Atrolébusz indulási álló ajától 2 percnnyire.

MENTSÜK MEG HITKÖZSÉGEINKET!

Irta: Dr. LINKSZ IZSÁK kőszegi főrabbi

4

A tyúk avval táplálkozik, amit a szemétdombra dobnak. A tyúk kikaparja és jóllakik. Életmódja hirdeti nekünk az igazságot: „Táplálékom” ad minden élőtestnek, mert örökké tart az Ő kegyelme.” (136. Zsolt. 25. v.) A 4. fejezetben a madarak jutnak szóhoz. A kakasnak itt nagy szerep jut, mert nem egy, hanem hét verset hangoztat. A kakasról szóló részt a költő a következő szavakkal vezeti be: Abban az órában, amikor a Szent, dicsérettessék az Ő neve, a paradicsomban a jámborokhoz közeledik, a ganédan összes fáit illatot terjesztenek, dicsőítik és dicsérik, és akkor ő is (a kakas) felébred és dicsőíti őt. Az első hang tartalma: „Emeljétek fel, kapuk, fejeiteket és emelkedjétek ti, ajtai az örök jövődönék, hogy bevonuljon királya a dicsőségnek! Ki ez a dicsőség királya? Az Örökkévaló a hatalmas, a hős; az Örökkévaló a háborúnak hőse”. A második hang: „Emeljétek fel, kapuk fejeiteket és emelkedjétek ajtai az örök jövődönék, hogy a dicsőség királya bevonuljon. Kij tehát királya a dicsőségnek? Az Örökkévaló, a seregek Ura, Ő a dicsőségnek királya. Szela.” (A 24. Zsolt. 7.-10. v.) A harmadik szöveg: „Kijétek fel, ti jámbor emberek, foglalkozatok behatóan a Tórával, akkor a jövődön életben kettős jutalomban fogtok részesülni.” (E szöveg kivétel, mert a tenachban nem fordul elő.) A negyedik figyelmeztetés: „Segítségben bízom, Istenem!” (Móz. I. k. 49. fej. 18. v.) Ha ötödösör hallatja hangját, gondoljunk a Péld. könyv. 6. fej. 9. versére: „Meddig akarsz még, te rest, fektüdni, mikor kelsz már fel álmodból.” Hatodszor említi e könyv 20. fej. 13. versét: „Ne szeresd az álmod, hogy elne szegényedj, tarsd nyitva szemedet, jólakol kenyérrrel.” Hetedik tanítását a 119. Zsolt. 126. verse tartalmazza: „Ideje, hogy cselekedjél kell az Örökkévalóért, megbontották a tanodat.”

Tekintetbe véve azt, hogy a jámbor zsidó minden nap ilyen áldást mond: „Áldott légy Örökkévaló Istenünk, a világ királya, ki a kakasnak belátást, ad, hogy megkülönböztesse a nappalt az éjjeltől.” a kakas kukorékolása számunkra azon sófar legyen, mely az újév két napjával nem szűnik meg, hanem minden nap a fiatalokat és az öregeket egyaránt figyelmezteti, hogy minden korban eleget tegyenek szent kötelességeiknek.

Mózes tanítónk a 90. Zsolt. 10. versében hangoztatja tapasztalatát: „Eve-

ink napjai: van bennök hetven esztendő, és jó erőben nyolcvan év.” Mi tehát azt hét évtizedre bonthatjuk, annál is inkább, mert 10 év alatt megváltozik az ember természete, és lelkiülete. Milyen nagy különbség van egy 20 éves ifjú és egy 10 éves fiú közt. De egy 40-50 éves családátának is más a gondolkodása, mint egy 30 éves fiatal házsnak. A 70 éves öreg ember komolysága is más, mint a hatvan évesé. Ezen megfigyelések kezünkbe adják a vezérfonalat, hogy a citált versek tartalmát kiaknázjuk és az azokból folyó igazságok befolyásolják egész lényünket, hogy életünk minden szakában méltóan reprezentáljuk azon kort, amelyben élünk.

Az embernek mindig haladnia kell. Azér- hívják: „hauléch.” Az angyal mindig ugyanazon fokon marad, azért ő: „auméd”. (1. Zecharja 3, 7.) Már említettem, hogy „nun sa-avé binu”, hogy 50 fok vezet a legmagasabb emberi méltóságig. (A 7 heti ómerszámlálás után az 50-edik nap a kinyilatkoztatás napja. Ez figyelmeztet bennünket, hogy a Tóra alapos tanulmányozása neveli az embert mindig magasabb és magasabb fokra.)

Foglalkozzunk a gyermek nevelésének leghatékosabb eszközeivel! Belátjuk, hogy ez a mese, az olvasmány, a bibliai történet. Ez érdekli a gyermeket. A jó nevelő minden történetből merít számára tanulságot. Buzdítja evvel a jó cselekedetre és felébreszti szívében a büntől való irtozást. De fontoljuk meg: A mese-méz; őseink története- tápláló kenyere a fejlődő léleknek. És most megértjük a kakas sófárhángját: Emeljétek ti (értelem) kapui fejeiteket, hogy kinyittasanak (az értelem még szunynyadó) bejáratai, hogy bevonuljon a szívébe annak tudata, hogy a Királyt kell dicsőíteni, imádni. Ki a dicsőség Királya? (Hogy lehet a gyermeket imádására bírni?) Ha történetből belátja, hogy az Örökkévaló a hatalmas, a hős, az Örökkévaló hőse a háborúnak. (Két más-versben érthetően hirdeti ezen igazságot Mózes. II. k. 14. fej. 30. 31.)

Ha gyermekeink a középiskolát kezdik látogatni, ott az irodalmon kívül a természettudományok iránt is felébresztik érdeklődését. Lelkiismeretes tanárok ilyenkor lépten-nyomon figyelmeztetik a tanulókat a Mindenható csodáira a természetben. Megszívlelendők erre vonatkozólag Kőlcsey szavai a Paraisisben: „Akkár merre veted a teméredék mindenségben tekinteteidet, min-

denfelől e végtelenül bölcs, nagy és jó, de egyszersmind megfoghatatlan lény jelenségei sugárzanak feléd... És ha e fellobbanás fénye tisztán állítja elődbe annak tudását, hogy mindent, ami vagy... e hatalmi és értelmi összehatásnak (Istennek) köszönheted: akkor imádni fogod őt.” És erre buzdít a 2. sófárháng. Emeljétek fel, kapuk, fejeiteket stb. Hogyan látja be az ifjú, hogy Istent kell imádni? Ha tudja, hogy az Örökkévaló a seregek Ura, a világ Teremtője.

Húsz éves korban az ifjút már a megélhetés gondja ostromolja. Csak avval foglalkozik, ami majd megélhetését biztosítja. Becsületesen akad megélni. A társadalom hasznos tagja akar lenni. Ez mind szép! „Jótékonytágot gyakorol minden nap az, aki családjáról becsületesen gondoskodik.” De ha felkel, midőn a kakas szól, és a Tórával is foglalkozik, akkor a tulvilágban kettős jutalomban fog részesülni. Ezt fontoljuk meg! Erről bővebben beszéltünk az előbbi fejezetben. A kakas negyedik figyelmeztetése: „Segítségben bízom, Istenem.”

Harminc éves korban már komolyan gondol a férfi a nősülésre. Itt vannak a legnagyobb nehézségek. Azonban ezek nem igazak, hanem csak a korszellem (mondhatnók: a kór szellem) által kiszinezett nehézségek. Ha fiatal embernek még nem elég nagy a fizetése, ha üzlete még nem virágzik, ha mestersége jól nem táplálja, azt hangoztatja, ha megismerkedik egy erkölcsös hajadonnal: Egy koldus, két koldus! Ha nincs „megfelelő” hozomány, nem nősül. (L. „A családi boldogság az áldás forrása” c. könyvem 10. 16. és 17. oldalait.) Azonban vannak esetek, amikor a körülmények rábírák arra, hogy egy nővel házasságra lépjen. Vagy benősül, vagy állást igényel neki a leány szülei, vagy tényleg nagy hozományt kap stb.

Ha egy jámbor nő áll férje jobbán, ha ő is istenfélő, komoly és szorgalmas: akkor a családalapítás az áldás és öröm forrása. De sajnos korunkban a családi élet a szenvedések pokla. Ha már egy-két gyermek sirása hallatszik a házban, az asszony, az ember kétségbe esik, hogyan fogja azokat felnevelhetni, hogy fog róluk gondoskodni? S most vigyáznak, hogy „ne tegye őket szerencsétlenné” egy harmadik, negyedik gyermek születése. De itt a „baj” és az asszony siet fűhöz-fához, hogy megsza- baduljon terhétől. Ez nemcsak sok pénzbe kerül, ű beteggé, idegessé teszi egész életére. Sokszor árvákká teszi

szerencsétlen gyermekeit. Ha életben marad, bünt-bűnre halmoz; elidegeníti magától férjét és ő más nő karjaiba esik... Ilyen légkörben nem lehet élő gyermekeket jóra nevelni. Ideges szülőket a fiú, a leány nem szeret. Még nincs modoruk, tapintatuk, belátásuk. — kell hogy velök szemben az atya, az anya elnéző legyen, megbocsájtó, könyörületes, nemes, Csoda-e, ha a fiú és a leány akár kis akár nagykorú, nem szeret ott-hon lenni. Társaságot keres, hogy szabadon mozoghasson. Még nagyon tapasztalatlanok és nem tudják kiszámítani tetteik hatását; bűnbe esnek, tönkre teszik egészségüket és nincsenek bizalommal szüleik iránt. Az emberiség Atyja, aki Tórája ígéivel boldogsághoz akarta Izráelt juttatni, szomorúan bevallja: „Nemes venyigének ültettelek el, tökéletesen igaz magból, ő, mikép változtál el idegen venyige vadhajtsává!” Ilyen bűnösök községet nem tudnak fenntartani. Ezt hirdetik is az olyan előljárók, akikben még van egy kis emberiség.

Itt csak egy régi zsidó erény lehet a gyógszer: a bizalom. Erre leginkább Jákob ösátyánk élettörténete nevelhet minket. Neki köszönhetjük e három boldogító szót: „Segítségben bízom, Istenem!” E szavakat azon fejezetben találjuk, amely halála előtti áldását megörökíti. Már Dan fiánál tart. De még sok mondani-valója van. És, mindenesetre a Dan törzséből származott Sámson tragédiájára is célozva, felkiált: „Bizom, Istenem, segítségben”. Arra is gondol: bizom, hogy erőt adsz, hogy még áldást terjessz; tanítsam, buzdítsam utódaimat. Hisz egész életemben bízom benned, Azért örvendtem a gyermekáldásnak. Biztam, benned, hogy nevelésem által megmentem őket a bálványimádástól. Biztam benned, hogy kenyeret és ruhát fogsz nekem, fogsz nekik adni. (L. Móz. I. könyv. 28. 20.) Mi is háromszor valljuk lefekvés előtt mindenap: „Segítségben bízom, Istenem!” Alapítsunk Teremtőnk akarata szerint családot, a jövőt sorsunk Intézőjére bizzuk. (L. említett könyvemben „a bizalom” c. fejezetet.)

Hillel azonban arra figyelmeztet bennünket: Ne bizzál magadban halálad napjái! Legyünk azért résen, mert erőt vehetnek rajtunk idővel más rossz tulajdonságok. Itt a restség. Talán sokat dolgoztunk és ha azt hisszük, hogy 8 órai alvás nem restaurált minket, az ágyban maradunk, holott nem bírnak már aludni. Ilyenkor halljuk is a kakas gyakori ébresztését, amint szemrehányással illet: Meddig akarsz még, te rest fekidni (hisz már nem alszol) mikor kelsz fel már álmodból. Lelked is van. Csak akkor lehet imádkozni, ha korán

felkelsz. Sőt a munka előtt akkor még „tanulhatsz”.

Még ha vagyont is szerzett magának 50-60 éves koráig a komoly ember, még sem szabad kötelességeit elhanyagolnia. Nem szabad magát elkényeztetni: „Mert Ő ad erőt a lankadtnak, az erőtlennek nagy hatalmat ad. Legények ellankadhatnak... de akik az Örökkévalóban bíznak, erőt váltanak.” Ne figyelmeztessen tehát minket a kakas eredmény nélkül arra: „Ne szeresd az álmod, hogy el ne szegényedj!”

Az utolsó szöveget első sorban már az öregekhez intézi: „Ideje már cselekedni az Örökkévalóért — mert semminek nyilvánították tanodat”. Igen, az öregektől már elvárjuk azon komolyságot, hogy belássák, hogy a kenyérkereset nem cél, hanem csak eszköz, hogy emberi kötelességeinket minden tekintetben megfélemlítsünk. Kohelet könyve megismertet bennünket az ember folyamatosan változó vágyaival, törekvéseivel ketyeleivel. Aztán hangoztatja, hogy ezek mennyire nem elégtének ki minket. Mert vannak sejtelmünk, hogy a szenvedélyek kielégítése, a kényelem, a vagyon, a művészet, a szerelem, a dicsőség, a nagyraagyás nem lehet életcélunk. „Azért — hirdeti — légy istenielő és őrizd meg parancsolatait, mert ez teszi az egész embert.” Ez már életcél.

Beláttuk, hogy ilyen fenkölt gondolkozásra csak a Tóra mindennapi tanulása nevel minket. Ezen hét versnek magyarázata felébreszti bennünk azon megismerést, hogy lelkünk és gyermekeink lelke ápolásáról egész életünkön át csak úgy kell gondoskodnunk, mint megélhetésünkről. A Tóra tanulása és tanítása nem hátráltatja sem a mi, sem utódaink előmenetelét. Az embernek olyan a természet, hogy gyermekkorában sok alváásra van szüksége, de aztán mindig kevesebbet tud aludni. Ha megöregedett, már 5-6 óra egészen kielégíti őt. Mint ha a jó Isten azt akarná, hogy életünkben is mindig több és több órát szenteljünk naponta Teremtőnk szent akarata megismerésének. A Chanuka-gyertyák mindennapi meggyújtása is azt hirdeti: Mindig nagyobb és nagyobb fény legyen a családi szentélyben! A nyolc láng 8 évtizedre céloz. Ha nem hiába szól a kakas, akkor ezen eszmék minket is makkábeusokká nevelnek, és akkor, mint ők, mi is haladunk győzelemről győzelemre.

Ezt most az emancipáció és recepció korában nekünk, izraelitáknak nagyon is meg kell fontolnunk. Már a diaszporában teljesedése lehet, amit az emberiség Atyja Ábrahámnak hirdetett: „Megáldom akik téged áldanak, de aki téged átkoz,

megátkozom, mert általad megáldatnak a föld összes családjai”.

És most, hogy ilyen cselekedetre még hathatósan buzdítsam drága hitrokonaimat, leírom Sámson Ráfael Hirsch z. l. következő szavait az Igrausz cufau (10. levél) című könyvének 9. leveléből:

S ha most, midőn Izrael szétszórta... állampolgárokka lehetnek, ... ha e nép most, a próféta szózat által hirdetett kötelesség szerint mindenütt ragaszkodva az államhoz — annak javát és üdvét mozdítja elő; ha ő most egy a földi javakat és élvezetet istenítő világ közepette egyesegyedül az igazságoknak és szeretetnek élne nyugodtan és csöndben; ha más körökben mind jobban és jobban sülyedne is a mai nemzedék mindjobban merülne is el érzékiesség és fájtalanokdás fertőjében, de Izrael fiait és leányait továbbá is erkölcsi tisztaságnak és ártatlanságnak az ifjúságot díszítő erőteljes ékében virulnának; ha máshol a házak meg is szünnének tiszta életű, Istentől áthatott embercsemetéknek plántálói lenni, de Izraelnek minden egyes háza továbbra is templom volna istenfélelem, szeretet és Istenbeni bizalomnak... ha életünk tökéletes visszaképe volna tanunknak! — milyen hatalmas emeltyű volna ez az emberiség végső céljai előmozdítására! Zajtalanul, csöndesen ugyan, de azért hatalmasabban, magasztosabban és mélyebbre hatna ez, mint a mi — Istent és emberi élethivatást kinyilatkoztató, szenvedésekkel telített multunk! (Fischer Fülöp sárospataki rabbi fordítása.)

Itt leírt összes gondolataim megszívlelése is járuljon hozzá, hogy megvalósuljon: „Ivadékaikat ismertté lesznek a nemzetek között és utódaitok a népek közepette; akik látják, felismerik, hogy Isten áldotta magzat ők” (Jes. 61, 9.)

VIII. Gyakorlat és lelkesedés

Mícha próféta (6, 4.) figyelmezteti a zsidó népet Isten nevében: Valóban, Egyiptom országából vezettelek ki és megváltottalak a rabszolgaság házából, és küldtem eléd Mózes, Áront és Mirjámot. — Amram és Jóchebed ezen gyermekei nevelték Izraelt. Mózes magyarázta meg neki a kinyilatkoztatott tant. Azt, hogy hogyan kell mennyei Atyánkat imádni. Áron mutatta meg neki: És Mirjám a jótékonyág utánözhatatlan mestere volt. Negyven év alatt lett a rabszolgánépből — daur déu — egy értelmes nemzedék, egy kiválasztott nép.

Felelős szerkesztő és kiadó:
KECSKEMÉTI VILMOS